

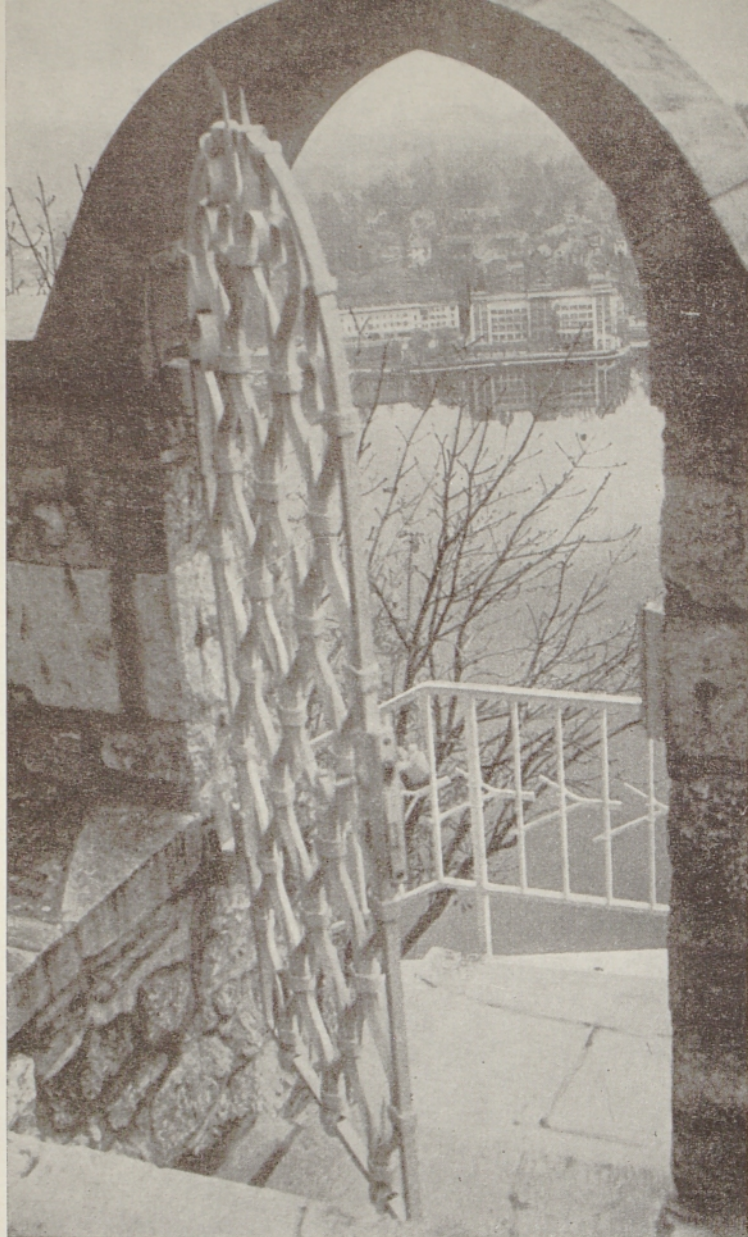
RODNA GRUDA

REVIJA SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

3 ■ MAREC ■ 1964

RODNA GRUDA

INA SLOKAN
MITJA VOŠNJAK

TONE ČUK

JOŽE VETROVEC

STANE LENARDIČ

IGOR PREŠERN

JANA MILČINSKI
MARKO ZVOKELJ

JANA MILČINSKI
M. J.
MISKO KRANJEC

VERA VALENCI
BRANKO SENICA

SLIKA NA NASLOVNI
STRANI:

ZLATKO DENIŠA:

SLIKA NA DRUGI
STRANI OVITKA:

Pozdrav rojakom po svetu
Živ utrip domovine za naše
ljudi izven njenih meja

Ob grobu Toma Brejca

4. julija — piknik v Vinomeru nad Metliko

Prijetne počitnice v kmečkih domovih

Nova ljubljanska gostišča

Srečanje z davnino

Neporavnane obveznosti
Zahodne Nemčije

Po domači deželi

Moderna toplarna
v Ljubljani

Od kmeta do inženirja
izumitelja

Mnogi so se odločili

Mojstri sinjine

Otroci berite

Bratje Lorenz

Naše lutkovno gledališče

Pomlad je tu, ljudje pa
gredo

Radi bi peli po slovensko

Stanko s harmoniko

Vprašanja in odgovori

Na Bohinjskem jezeru

Pogled na Bled
skozi odprta vrata
blejskega gradu
(foto: Jože Gal, Maribor)

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani, Izhaja dvanaestkrat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poštšina plačana v gotovini, Ureja uredniški odbor, Glavna urednica

ZIMA VRŠCAJ

Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Ček, rač. pri KB 600-11/608-51. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani

Pomlad je tu. Slovenski turistični kraji, veliki in manjši, svetovno znani in tudi tisti, ki jih doslej poznajo le domači ljudje, gostoljubno odpirajo vrata obiskovalcem iz vsega sveta, ki so željni počitka, razkošnih naravnih lepot in prijaznega domačega gostoljubja. Kje vse po svetu poznajo danes majhno, a tako lepo Slovenijo. Kje vse v teh dneh govore o njej in delajo načrte, da pridejo letovat na njene gore, v sončna zatišja njenih dolin, k njenim jezerom in rekam, k morju... In pridete tudi vi, ki so vaši starši in dedje orali in sejali njeno prst, vas pa je pognalo na tuje, daleč, daleč od nje. Pridete letos poleti, ko se bodo nageljni razcveteli. Pridete mnogi, premnogi, ki že dolga desetletja niste bili doma, pridete mnogi, ki niste bili med svojimi morda le nekaj let. Domotožje je pri vseh enako silno, nepotešljivo. Pridite, da si odpočijete in poveselitate med svojimi in da vidite kako je danes doma. Pridite! Domača dežela vas čaka z odprtimi vrati in vas bo vse toplo sprejela.

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE
V
LJUBLJANI

pozdrav rojakom po svetu

Med udeleženci občnega zbora so bili številni znani družbeni delavci in predstavniki izseljenskih matic iz vseh drugih jugoslovanskih republik

Z IX. občnega zbora Slovenske izseljenske matice vam pošiljamo lepe pozdrave. S svojim trdim delom in sposobnostjo ste se vključili v novih domovinah v veliko družino delovnih ljudi, pomagali k razvoju dežele, si pridobili družbeni ugled, pa ste v dolgih desetletjih vendarle ohranili zvestobo svoji rojstni domovini.

Iskren pozdrav tudi vašim otrokom in vnukom, ki jih je nova domovina še bolj pritegnila in so postali njeni državljani. Ko nas obiskujete, jih pripeljite s seboj! Toplo pozdravljamo tudi vas, mladi ljudje, ki ste začasno na delu v tujini in ste z vsem srcem povezani z domačo deželo in njenimi dogajanjem.

Pozdrav tudi vam, rojaki, ki vam je domovina s polnim razumevanjem za osebne tragedije, ki so jih spletli vojna in povojna leta, spet pondila roko, da se povežete z njo, kakor vam je ob vaših žoljenjskih usodah najustrezneje.

Danes je Jugoslavija — s spojo socialistično ureditvijo — dežela z mednarodnim ugledom. Njena povezanost z zunanjim svetom temelji na načelih miroljubne koeksistence, enakopravnih odnosov, neomešavanja v notranje zadeve drugih in iskanja ter podpiranja vsega tistega, kar narode združuje.

Da ste ponosni nanjo, ste odkritosrčno povedali in pokazali ob mnogih stikih s predstavniki današnje Jugoslavije, zlasti pa še ob obisku predsednika Tita v ZDA in po deželah Latinske Amerike. O tem so pričali vaši pozdravi, pristrčni stiski rok in sprejemi, ki ste jih prirejali njemu v čast.

Z vami se veselimo vseh vaših naporov, čimdlje ohraniti slovensko besedo in pesem, saj sega ta želja že v tretji in četrti rod naših izseljenskih pionirjev. Vsak vaš koncert, vsaka vaša igra in prireditev nam dajejo novega poleta in novih misli, kako in kje vam moramo pomagati.

Izrekamo tudi vse priznanje in zahvalo uredniškemu odboru slovenskih izseljenskih listov, direktorijem slovenskih narodnih domov, neutrudnim pevovodjem in odbornikom društev in organizacij, ki že več kot pol stoletja podaljšujejo slovensko narodno življenje v deželah, kjer živijo.

Vedno in ob vsakem času ste bili živi most med dvema domovinama. Še tem bolj pa ste ga okrepili tedaj, ko se je stara domovina znašla v težavah in nesrečah. Dragocena je bila vaša moralna in gmotna pomoč med naradnoosvobodilnim bojem, v povojni graditvi, in je dosegla najvišji izraz humanizma, solidarnosti in žrtvovanja ob zadnjih elementarnih nezgodah v bratski republiki Makedoniji. Spontano so vznikale med vami pobude za pomoč Skopju. Prirejali ste zborovanja, koncerte, kulturne prireditve in igre — vse s plemenitim namenom, pomagati Skopju. In uspeh ni izostal! Ne bo dolgo, ko bo makedonska prestolnica spet obnovljena, v ponosnih, novih stavbah Skopja — mesta mednarodne solidarnosti, pa bodo vgrajena tudi vaša imena.

Ljubljana, 14. februarja 1964.

IX. OBCNI ZBOR
SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

Delovno predsedstvo občnega zbora

Živ utrip domovine za naše ljudi izven njenih meja

Deveti občni zbor

Slovenske izseljenske matice

V ZADNJIH DVEH LETIH SE JE DEJAVNOST MATICE
ZELO POGLOBILA IN RAZŠIRILA

Deveti občni zbor Slovenske izseljenske matice, ki je bil 14. februarja letos v Ljubljani, je dokazal, kako živo se danes vsa naša javnost zanima za naše izseljence in njihove probleme. Med udeleženci so bili številni družbeni delavci, med njimi podpredsednik glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije Franc Kimovec, predsednik Sveta za izseljenska vprašanja pri Zveznem izvršnem svetu Djuro Stanković, predstavniki izseljenskih matic vseh jugoslovanskih republik, predstavniki podružnic Slovenske izseljenske matice iz vseh občin in okrajev Slovenije, književniki, kulturni delavci, predstavniki družbenih organizacij itd. Zlasti številno je bila zastopana naša mlajša generacija, ki je tudi pri razpravi živahno sodelovala.

Na začetku občnega zbora so prebrali pismo predsednika Ivana Regenta, ki je opravičil svoj izostanek zaradi bolezni in zaželel občnemu zboru plodno in učinkovito delo. Nato so zbrani počastili spomin pokojnega soustanovitelja Slovenske izseljenske matice in njenega prvega podpredsednika in urednika Rodne grude Toma Brejca.

POMOČ MLADI DELOVNI SILI, KI ZAČASNO ODHAJA NA TUJE

Glavna govornika na občnem zboru sta bila podpredsednica Zima Vrščajeva, ki je govorila o nalogah matice v naslednjem obdobju in tajnik Albert Švagelj, ki je podal poročilo o delu matice v zadnjih dveh letih — tj. v času od zadnjega občnega zbora. Iz obeh poročil povzemamo najvažnejše.

V zadnjih dveh letih se je dejavnost matice zelo poglobila in razširila. Zakon o amnestiji, ki je bil s svojimi spremnimi predpisi in zakoni izglasovan tik po zadnjem občnem zboru, je med našimi ljudmi na tujem naletel na zelo velik odmev. Ureditev državljanskih odnosov, ki nudi medvojnim in povojnim izseljencem razen možnosti povratka tudi nabavo rednega potnega lista za obisk Jugoslavije, je naše ljudi navdušila. O tem zelo zgovorno pripovedujejo tudi pisma, ki jih je in ki jih še prejema Slovenska izseljenska matica, pa tudi sami osebno, saj prihajajo zlasti ob večjih praznikih v velikem številu v Jugoslavijo na obisk k svojem.

Pomembno torišče dejavnosti matice in njenih odborov v občinah kakor tudi drugih množičnih organizacij, predvsem mladinskih in sindikalnih pa je mlada delovna sila, ki odhaja začasno na delo v tujino. V začasnem odhajanju mlade delovne sile vidimo danes na vsem svetu aktualno prelivanje delovne sile iz ene dežele v drugo. To sicer ustvarja določene probleme, ki pa jih urejamo z ustreznimi predpisi in pogodbami.

Naši ljudje so zunaj iskana delovna sila, vendar so marsikje v svojih pravicah prikrajšani in zato tudi upravičeno razočarani. Tudi o vsem tem nam pripovedujejo vaša pisma, ki jih prejemo na matici. V mnogih pisci nujno prosijo nasvetov in pomoči. Vsemu temu bodo morali posvetiti matica, njeni odbori po občinah in druge organizacije še večjo skrb, da bodo znali naši ljudje v tujini ščititi svoje interese in da se ne bodo izogibali svojim obveznostim do doma, če imajo družino. Vsi, ki ste odšli, ali odhajate začasno na tuje, ste tesno povezani z domačo deželo. Težko vam je tam daleč od nje in željni

ste novic o dogajanjih doma. Redka pisma svojcev vam o tem vse premalo povedo. Tudi tukaj vam bo v pomoč matica in njeni odbori, ki vam bodo s svojimi publikacijami in drugim domačim tiskom posredovali novice iz domovine.

V zadnjih dveh letih sta izšli dve brošuri, ki sta se izkazali kot zelo koristna svetovalca našim rojakom. Leta 1962 je Svet za izseljenska vprašanja izdal brošuro o amnestiji, lani pa je Koordinacijski odbor izseljenskih matic izdal Vodič po pravnih predpisih za jugoslovanske izseljence. Obe brošuri je matica poslala naročnikom svojih publikacij in izseljenskim društvom.

POISKATI ŠE NOVIH POTI ZA STIKE Z ROJAKI PO SVETU

Ko je govorila o nalogah matice v naslednjem obdobju, je podpredsednica predvsem naglasila, da je vzdrževanje in poglobljanje stikov z našimi rojaki — predvojnimi, povojnimi in mlado delovno silo, ki je šla na tuje začasno, predvsem torišče dela matičnih odborov v občinah in drugih organizacij. Da bi bilo delo bolj uspešno, naj pritegnejo v odbore predvsem mlajše ljudi. Iščejo naj novih poti za povezavo z rojaki. Kakor mlade moramo upoštevati tudi naše predvojne izseljence, ki imajo na tujem že sinove in vnuke. To so naši stari in zvesti prijatelji, kar so že velikokrat dokazali, zlasti z zbirkami ob priliki elementarnih nesreč v Jugoslaviji. Vzemimo zadnjo — Skopje. Samo preko Slovenske izseljenske matice so slovenski rojaki po svetu zbrali in odposlali za obnovo Skopja v evropskih

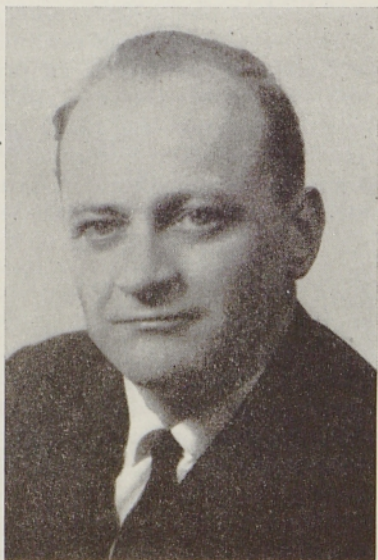
Na novo izvoljena predsednica Zima Vrščajeva, je znana družbena delavka. Več let je bila zvezna ljudska poslanka in je član Glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije. Je soustanoviteljica Slovenske izseljenske matice, kjer je bila doslej podpredsednica in glavna urednica njenih publikacij. Rojaki v ZDA in Evropi jo dobro poznajo. Leta 1952 je obiskala ameriške Slovence in se udeležila konvencije Progresivnih Slovencev. Pred leti pa sta s pok. Tomom Brejcem obiskala rojake v evropskih naselbinah

deželah 730.353 dinarjev in v prekomorskih deželah 10.642.856 dinarjev. Seveda je to le del celotne vsote, saj so mnogi rojaki sodelovali tudi pri zbirkah z drugimi jugoslovanskimi rojaki, mnogi so pa zbrane zneske poslali po poslanstvu ali kar naravnost zbirnemu centru v Beograd.

Občni zbor je z zadovoljstvom ugotovil, da posveča naš dnevni in periodični tisk mnogo pozornosti življenju in problematiki naših izseljencev. Dnevnika Delo in Ljubljanski dnevnik imata stalno tedensko rubriko, ki seznanja bralce z življenjem naših rojakov na tujem, drugi listi pa objavljajo reportaže in članke o vseh pomembnejših dogodkih. Tako naj bi bilo tudi v bodoče, želimo le, da bi se avtorji lotili tudi člankov, ki bi globlje zajeli posamezne probleme in dejavnosti v zvezi z našimi izseljenci.

**TREBA BO BOLJE UKREPATI IN HITREJE REŠEVATI
PRAVNE ZADEVE ZA IZSELJENCE TER OLAJŠATI
POVRATEK TISTIM, KI ŽELE VEČER SVOJEGA
ŽIVLJENJA PREŽIVETI DOMA**

Občni zbor je kritiziral počasno poslovanje v nekaterih občinskih uradih pri urejanju zadev z izseljenci in priporočil upravnim organom, da se v bodoče te zadeve urejajo hitreje. Prav

Tone Brožič, novi tajnik matice, se je že na svojem prejšnjem službenem mestu mnogokrat srečal tudi s problemi naših izseljencev. Kot tajnik matice se jim bo lahko še bolje posvetil

tako je več primerov, da se naši izseljenci, ki imajo urejeno pokojnino in žele večer svojega življenja preživeti na domačih tleh, ko se vrnejo, ne morejo naseliti v svojih lastnih hišah, zato pač, ker so stanovalci zaščiteni, v občinah pa ne morejo najti zanje nadomestnih stanovanj. Drugi spet ne dobe lokacije za zidanje hiše, tretji ne stanovanj itd. Predsednik Tito je na svojem povratku s potovanja po deželah Latinske Amerike in ZDA poudaril, da je treba upoštevati želje naših ljudi, da bi preživeli večer svojega življenja v Jugoslaviji. Tu gre za razumevanje. Zakona o zaščiti stanovalcev ne moremo spreminjati. Gre pa za to, da vselej razumemo, da je treba pomagati najti stanovanje človeku, ki bi se rad zdaj, na stara leta naselil v domovini. Tudi to je ena izmed nalog, za katere se morajo v bodoče na občinah bolj zavzeti.

PRIZNANJE UREDNIKOM NAŠIH IZSELJENSKIH LISTOV

Podpredsednica Zima Vrščajeva je govorila tudi o živahni društveni in družabni dejavnosti naših izseljenskih društev v prekomorskih in evropskih deželah. Čeprav društva še živahno delujejo, pa ni zanikati dejstva, da je stare generacije vedno manj. Tako je zaradi naglega upadanja naročnikov pred meseci ob svoji sedemdesetletnici moral prenehati izhajati najstarejši list ameriških Slovencev Glas naroda v New Yorku. Sledil je Proletarcu iz Chicaga, ki je prenehal izhajati leta 1952 in Enakopravnosti, katere zadnja številka je izšla v Clevelandu leta 1956.

»Menim, da izražam mnenje in čustva vsega občnega zbora,« je naglasila tov. Vrščajeva, »če izrečemo priznanje urednikom teh listov, ki so v težkih razmerah urejali slovenske liste v tujih deželah in seznanjali naše ljudi z življenjem in napredkom v Jugoslaviji. Zlasti izrekamo priznanje najpomembnejšim urednikom teh treh listov, ki še žive: Ani Krasni, Franku Zajcu, Vartu Grilu, Ivanu Boštjančiču in drugim.«

DESET LET RODNE GRUDE IN SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLEDARJA

Obe matični publikaciji — mesečna revija Rodna gruda in Slovenski izseljenski koledar — sta v preteklem obdobju praznovali desetletnico. V teh desetih letih sta prodrli v slovenske domove v 36 deželah po svetu, kar dokazuje, da sta vsebinsko in slikovno blizu našim ljudem in da je njuno poslanstvo uspešno. Da bi se v bodoče še bolj približali mlajšim generacijam naših izseljencev, bosta obe publikaciji objavljali še več

tekstov kakor doslej v jezikih, ki jih govore potomci naših rojakov, predvsem v angleščini, španščini, francoščini in nemščini.

V letu 1962 je matica izdala in založila ponatis Učbenika slovenskega jezika v angleščini, nemščini, francoščini in španščini, ki je izhajal kot posebna priloga Rodne grude. Učbenik je zelo dobrodošel zlasti za študente, kot praktičen pripomoček za učenje slovenščine.

ZBIRANJE ZGODOVINSKEGA GRADIVA — ŠTIPENDISTI

Že pred leti je matica začela zbirati gradivo za zgodovino slovenskega izseljenstva. Ameriški rojaki so v ta namen že poslali dve pošiljki starih izseljenskih časopisov in publikacij. Pošiljki sta bili izročeni Narodni univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Nalogo za pisanje zgodovine slovenskega izseljenstva je leta 1963 prevzela Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Poslano gradivo so strokovnjaki skrbno sortirali in evidentirali.

Matica že drugo leto štipendira tri študente slovenskega rodu iz Argentine, ki bodo predvidoma letos študij končali. Za naprej je predvidenih pet štipendij in se zanje že precej zanimajo otroci izseljencev iz raznih dežel.

KULTURNE IZMENJAVE, GOSTOVANJA IN OBISKI UTRJUJEJO MEDSEBOJNE VEZI

Kakor prejšnja leta, je matica izseljenskim društvom, organizacijam, domovom itd. posredovala na željo razno kulturno prosvetno gradivo. Organizirala in finančno podprla je obisk ansambla delavskega prosvetnega društva Svoboda 2 iz Trbovelj, da je obiskal našo naselbino v Pas de Calaisu in sodeloval na proslavi 40-letnice te naselbine. Ker so osebni stiki zelo koristna vez, je matica omogočila obisk naselbin naših izseljencev v zahodno evropskih deželah dvema članoma glavnega odbora novinarjema Stanetu Leonardiču in Ernestu Petrinu ter upravnici matičnih publikacij z namenom, da matičnemu tisku najde in utrdi nove poti v slovenske domove. Dalje je matica preskrbela sredstva za gostovanje Slovenskega okteta v ZDA, s čimer se je našim ameriškim rojakom izpolnila dolgoletna želja.

PRVA NALOGA: PRIPRAVE NA SEZONO

Ta naloga je pač zdaj pred vsemi drugimi, saj se sezona obiskov naglo bliža. Te priprave za sezono niso le naloga osrednjega odbora Slo-

venske izseljenske matice, temveč tudi vseh njenih podružnic in drugih organizacij v Sloveniji, ki naj store vse, da bo bivanje rojakov med nami čimbolj prijetno. Najbolj pa se bo letos morala pripraviti naša lepa prijazna Bela krajina, kjer bo 4. julija v Vinomeru nad Metliko tradicionalni ameriški piknik. To bo ena največjih prireditev te vrste doslej, saj bodo obenem Belokranjci na tem pitniku slavili dan borca. S pripravami so že začeli ...

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA JE DOBILA NOVEGA PREDSEDNIKA IN TAJNIKA – IVAN REGENT ČASTNI PREDSEDNIK

Navedli smo le nekaj glavnih nalog iz obširnih referatov podpredsednice Zime Vrščajeve in tajnika Alberta Švaglja, ki pa, menimo, dovolj osvetljujejo široko razgibano vsestransko dejavnost matice v pretekli in bodoči delovni dobi. V zelo živahni razpravi so zborovalci tem nalogam še dodali številne koristne predloge.

Ob zaključku je bil izvoljen nov glavni in izvršilni odbor matice. Dosedanji predsednik Ivan Regent je bil na lastno željo zaradi slabega zdravja razrešen dolžnosti predsednika, občni zbor pa ga je izvolil za častnega predsednika matice. Na njegov predlog je bila izvoljena za predsednika matice Zima Vrščajeva, znana družbena delavka, ki pri Slovenski izseljenski matici deluje že od ustanovitve, je njena dolgoletna podpredsednica in glavna urednica njenih publikacij. Za podpredsednika je bil izvoljen republiški poslanec, književnik Mitja Vošnjak, ki je bil več let diplomatski predstavnik Jugoslavije v inozemstvu. Tudi on je že dober znanec naših rojakov zlasti v Ameriki. Mnogi so se z njim spoznali pred nekaj meseci, ko je kot predstavnik Slovenske izseljenske matice spremljal Slovenski oktet. Dalje je dobila matica novega tajnika, ker odhaja dosedanji dolgoletni tajnik Albert Švagelj v pokoj. Seveda pa bo Švagelj še nadalje v najtesnejših stikih z matico, saj je bil zaradi dolgoletnih bogatih izkušenj naprošen, da sodeluje v izvršnem odboru matice. Za novega tajnika je bil izvoljen Tone Brožič, ki je že na svojem prejšnjem službenem mestu na Uradu za zunanje zadeve v Ljubljani, kjer se je kot pravnik ukvarjal predvsem z mednarodnim pravom, že mnogokdaj srečal tudi s problemi naših izseljencev.

Občni zbor je poslal pozdravno brzozavko predsedniku Jugoslavije Titu, Glavnemu odboru Socialistične zveze Slovenije in pozdravno pismo rojakom po svetu, katerega objavljamo na prvem mestu.

Posnetek je s prijateljskega srečanja ob Regentovem visokem življenjskem jubileju, ki ga je slavil januarja. Predsednik skupščine SFR Jugoslavije Edvard Kardelj čestita Regentu ob osemdesetletnici

Zahvala Ivana Regenta

ZA MOJO OSEMDESETLETNICO SO MI DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN POSAMEZNI ROJAKI PISMENO ČESTITALI IN MI OB TEJ PRILOŽNOSTI ŽELELI VSE NAJBOLJŠE.

KER SE NE MOREM VSEM PISMENO ZAHVALITI, SE PO TEJ POTI VSEM ISKRENO ZAHVALJUJEM IN JIM ŽELIM VSE DOBRO.

Ivan Regent

Ob grobu Toma Brejca

INA SLOKAN

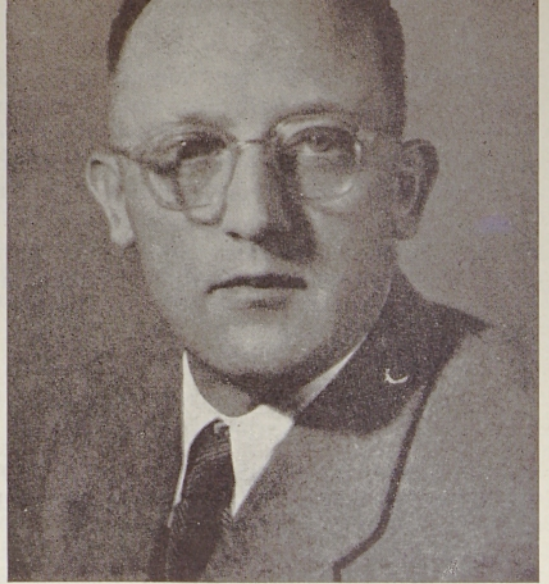
Tretjega februarja je umrl Tomo Brejc, soustanovitelj Slovenske izseljenske matice in prvi urednik njene revije *Rodne grude*. Po hudi bolezni, katere korenine segajo daleč nazaj do trpljenja v ječah stare Jugoslavije, težkega življenja izgnanca, pa partizanskega borca, se je zaključil življenjski krog človeka — delavca, revolucionarja, vsega zavzetega za vse napredno.

Kako prehitro se dandanes izteka čas! Z drobnimi nitmi nešteti opravkov smo zapredeni vanj, da mnogokrat presenečeni in užaloščeni obstrmimo, ko je prepozno. Odšel je prijatelj. Tiho se je poslovil za vselej. Nikoli več mu ne bomo mogli seči v njegovo toplo, možato dlan.

Tomo Brejc se je rodil pred šestimi desetletji v Dolenjih Novakih pri Cerknem. Oče je bil rudar, mati poljedelska delavka. Težko so živeli. Sam pripoveduje o sebi: »V družini je pogosto vladalo hudo pomanjkanje. Bilo nas je pet otrok, očetov zaslužek najpečkrat ni zadoščal, da bi mogli živeti. Ko mi je bilo štirinajst let, sem odšel v gozdove in opravljal najtežja dela, tudi taka, ki bi jih smeli opravljati le odrasli moški, kakor na primer podiranje dreves. Ko mi je bilo šestnajst let, sem se pri delu težko ponesrečil. Ker me podjetnik ni zavaroval pri uradu za socialno zavarovanje, sem ostal brez sredstev za življenje. Tožil sem ga, ker takrat je že moral biti po zakonu sleherni delavec zavarovan v bolniški blagajni. Podjetnik je najel advokata in jaz sem tožbo izgubil, plačati sem moral še sodnijske stroške. Ta krivica je udarila pečat vsemu mojemu življenju.«

Iz domačega kraja ga je življenje povedlo na Koroško, od tam na Dunaj. Delal je kot gozdarski delavec in nato kot gradbeni delavec. V Avstriji se je izobraževal v večernih tečajih, ki so jih organizirali sindikati. Leta 1930 je prispel v Jugoslavijo. Delal je pri različnih gradbenih podjetjih kot delavec, med drugim tudi pri regulaciji Ljubljane v Ljubljani. Takrat so delavce strašno izkoriščali. Kri tolminskih puntarjev v njem je zavrela. Odločno se je boril proti protiljudskemu režimu tedanje vlade. Zaprli so ga in obsodili na robijo v zloglasno Mitrovico.

Iz ječe se je vrnil med delavce. S tovariši je organiziral zvezo gradbenih delavcev. Ta organizacija je bila pobudnica in organizatorica velike stavke gradbenih delavcev, ki se je razrasla v široko mezdno gibanje izkoriščenega delavstva. Tomo Brejc je v te stavke vložil vsa svoja prizadevanja. Bile so uspešne. On pa je bil zato s policijskim odlokom za vselej izgnan iz države.

Začela se je pot izgnanca. Odšel je v Francijo, kjer se je takoj vključil v napredno gibanje in deloval zlasti med našimi izseljenci — rudarji v severni Franciji. Spomladi leta 1937 je postal urednik lista *Glas izseljencev*, katerega je urejeval vse do izbruha vojne, ko se je ilegalno vrnil v Jugoslavijo. Iz tistih let pa je prinesel tople spomine in bogate izkušnje o življenju in problemih naših izseljencev.

Tudi kot borec-partizan z ilegalnim imenom Pavle je prevzel odgovorne naloge: bil je med organizatorji ljudske ostaje v kamniškem okraju in nato v Slovenskem Primorju

Rodila se je nova Jugoslavija iz krvi in velikega trpljenja. Mnogi so dali življenja zanjo, mnogi so ji žrtvovali zdravje. Tomo Brejc je z veseljem prevzel nove naloge. Bil je predsednik Zavoda za socialno zavarovanje v Sloveniji, minister za delo pri slovenski vladi, več let vodilni funkcionar Sindikatov Jugoslavije, direktor konzorcija Ljudske pravice in nato njen glavni urednik, zvezni poslanec itd.

In bil je tudi med pobudniki za ustanovitev Slovenske izseljenske matice. Dobro je poznal življenje in težave naših izseljencev, zlasti tistih v evropskih deželah, med katerimi je živel, zato je vedel, kako zelo jim je potrebna takšna organizacija v domovini. Ko je leta 1951 matica zaživela, je postal njen prvi podpredsednik in tri leta kasneje je pod njegovim uredništvom začela izhajati revija *Rodna gruda*, ki je nedavno zaključila svoj deseti letnik.

Rad je imel rojake in globoko jih je razumel ter jim z veseljem pomagal v težavah, če mu je bilo le mogoče. Tako rad jih je imel, kakor svoje nekdanje delovne tovariše, pa partizanske mamce in vdove, ki so se v svojih težavah velikokrat zatekle k njemu po nasvet in pomoč.

Globoko se je zamislil, kadar je zvedel za smrt rojaka, ki ga je poznal, ali tovariša iz predvojnih ali vojnih borbenih let.

— Odhajajo, je tiho dejal, odhajajo drug za drugim — treba se bo pripraviti.

Zdravje se mu je slabšalo. Marsikatero dolžnost je moral odložiti. Odpovedal se je tudi mestu podpredsednika pri Slovenski izseljenski matici. Toda ostal je še vedno urednik Rodne grude.

— Rad jo imam, je dejal. — Težko jo bom pustil.

In kjer koli je bil in čeprav mu je bilo prav hudo, ni pozabil Rodne grude. Korekture ali gradivo smo mu prinašali v sanatorij, zdravišče ali domov, kadar je bil bolan.

Končno pa se je moral tudi Rodni grudi odpovedati.

— Težko mi je, a moram. Zdravnika je treba vseeno vsaj malo ubogati. Polagoma bom opustil vse. Seveda pa bom sodeloval, kolikor bom mogel. Pisal bom. Oh, načrtov imam od sile.

Obljubil je, toda hudi srčni napadi, ki so bili vedno pogostejši, so mnogo teh načrtov preprečili.

In še zadnje srečanje pred nekaj meseci v bolnišnici, neposredno po smrti njegovega prijatelja dr. Jožeta Potrča, ki je ležal v sosedni sobi in sta si vsak dan sporočala pozdrave. Grenko je rekel:

— Drug za drugim gredo. Zdaj vem: treba bo iti.

V pomenku, ki se je razpletel, je omenil Rodno grudo.

— Vsako številko preberem do zadnje črke. Dobra je. Vsebinsko bogata in pisana tudi za mlade izseljence. Tako je prav.

Še se je vrnil domov. Hodil je na krajše sprehode. Pa je moral kmalu spet nazaj po srčnem napadu, ki še nikoli ni bil tako hud. Pa se je spet zboljšalo toliko, da so mu zdravniki dovolili, da se je lahko za nekaj ur vozil domov k svojim dragim: ženi Mici, hčerki Majdi in sinovom Tomažu, Mišu in malemu Dušanu, ki je pravkar prebolel ošpice. Cisto do zadnjega je prihajal k družini. Dal ji je zadnje utripe svojega srca . . .

Ob devetih zvečer tretjega februarja mu je srce za vselej obstalo.

Ko je ležal na mrtvaškem odru v prostorih Ljudske skupščine, so se na častni straži ob krsti zvrstili njegovi številni sodelavci in prijatelji. Med njimi so bili tudi izseljenci-povratniki — njegovi dobri prijatelji iz težkih dni.

Kamniške planine, pod katerimi se je nekoč boril kot partizan, so ga pozdravljale vse obsijane od sonca, ko so krsto spuščali v grob tam v partizanskem gaju na Žalah, kjer že počivajo njegovi prijatelji-prvooborci: dr. Lunaček, Angelca Ocep-kova, dr. Lavrič, dr. Jože Potrč in mnogi drugi.

Rojaki, ki so Toma Brejca poznali, bodo prav gotovo ohranili lepo misel nanj, kakor bo tudi za nas, ki smo z njim delali, ostal nepozaben.

4. julija - piknik v Vinomeru nad Metliko

Dragi rojaki,

zlasti vi iz Amerike, ker se pač bolje poznamo, seveda pa lahko prisluhne tudi vsakdo od drugod. Zazdelo se mi je, da bi se vam lahko spet kaj oglasil. Najprej bi se zahvalil Judničevim iz San Francisca za prelepo sliko iz Yosemite narodnega parka, Marie Prislandovi iz Sheboygana za zanimive članke, pa seveda Janku Roglju iz Clevelanda in še mnogim drugim za pozdrave ob novem letu, nato pa bi vam rad zaupal nekaj novega.

No, morda pričakujete preveč, a sem mislil le na 4. julij. Za piknik gre, ki naj bi letos bil še lepši kot poprej, da boste zadovoljni vi in mi prav tako.

Takole za spremembo bomo šli letos spet drugam, namreč v Belo krajino. Prijatelji v Metliki so obljubili, da bodo dobro poskrbeli prav za vse. Ko bo kaj novega, vam že še sporočimo, za danes pa morda le nekaj besed o deželici, ki jo od treh strani stiskajo kočevski hribi, žužemberški griči in Gorjanci, na eni strani pa se je zaupljivo naslonila k mirni, topli in prijetni Kolpi.

Včasih, pred dvajsetimi leti, ko smo se v starem kraju tolkli za življenje in za svobodo, se nam je vsem dozdevalo, da je Bela krajina najčudovitejša dežela vsega sveta. Kjerkoli smo hodili, smo s hrepenenjem v srcu mislili nanjo, naj je bilo na kraških goličavah okrog Trsta, kje pod grebeni gozdnatega Pohorja ali pa daleč v Bosni. Želeli smo si vselej novih srečanj z njo, morda zato, ker je čudovito lepa, morda še bolj, ker je bila v njej doma svoboda, pa še posebej zaradi ljudi, ki v njej živijo. Bili so naši, vsi od otrok do starčkov, in naše je bilo vse, kar so še imeli, čeprav njihovi kraji niso bili nikdar bogati. Oni pa so takrat trdili prav narobe, da niso oni naši, pač pa mi njihovi, njihova vojska, prva skrb in največji ponos. Ni bilo takrat časa, da bi vse dognali do konca, zdaj pa bi najraje rekel, da smo imeli oboji prav.

Potem, ko je minila vojna, so mnogi na deželo pod Gorjanci pozabili: so pač tudi drugod prelepi kraji, skrbi in dela pa je vsepovsod preveč. Pa tudi daleč se nam je zazdela ta dežela, po slabih cestah z avtobusom ali avtom (dokler smo hodili peš, je bila Bela krajina vsakemu kar v dosegu roke). Lani bolj proti koncu leta se je končno marsikaj spremenilo, moderna, lepa cesta se je pognala od Novega mesta v pobočja Gorjancev, poiskala si je na grebenu udoben prehod in se nato razigrano spustila proti Metliki. Za Belo krajino je

bil to praznik, le nekaj tednov pozneje pa so doživeli še več: prišli so na obisk spet stari borci, vse, kar je po dvajsetih letih še ostalo od slavne štirinajste divizije, ki je prav v Suhorju v začetku leta 1944 krenila na težki pohod preko Hrvaške v osrčje Štajerske.

Junaki iz nekdanjih dni so se v začetku bali, da je v dveh desetletjih Bela krajina postala kaj drugačna. Že prav pri vratih pod grebenom Gorjancev pa so se lahko prepričali, da ni tako. Še vedno so našli vse, kar so ob odhodu na pohod takrat pustili: dobre ljudi, na vsaki domačiji na stečaj odprta vrata in zlasti tisoče toplih, prijateljskih, vselej odprtih src. Tako se je divizija razšla v brigade, brigade so se spet razbile v bataljone, na koncu pa so bile samo še desetine in desetine natrpano polnih gostoljubnih domačij na Suhorju, na Jugorju, v Dragomlji in v Bušnji vasi. Iz kašč in iz zidanic so gospodarji nosili na mize najboljše, kar so pač imeli, še za na pot so gostom pripravili polne steklenice, da ne bi bili žejni, kot so bili marsikdaj na svojih poteh pred dvajsetimi leti.

Takole je bilo takrat, res, spomin je spomin in človeka zapelje, da se preveč razgovori. Upam, da mi tega nihče ne bo zameril, saj sem hotel vsem pojasniti, zakaj se bomo v juliju tokrat zbrali za Gorjanci.

Malo pripombo še, bolj bežno misel, ki bi jo skoraj pozabil. Pri nas in tudi marsikje drugod skrbe posebni zavodi za varstvo in ohranitev raznih spomenikov iz preteklosti, ki so pač za nove rodove najbolj dragoceni. Kako je škoda, da še nepokvarjene gostoljubnosti, prijateljske topline in iskrenosti našega belokranjskega človeka ne moremo zavarovati tako, da bi ostale ohranjene za vselej. Ali pa jim bo le uspelo?

Pred nekaj dnevi sem bil tam, s predsednikom metliške občinske skupščine (v Ameriki bi mu rekli župan) smo se dogovorili skoraj vse. Čeprav je bil še sneg, smo se skupaj zapeljali nekaj minut daleč v prijazni Vinomer, kjer bo julija piknik. Mislim, da je tudi kraj kot ustvarjen za ta lepi dan. Sicer pa, sami boste videli. Po poti, ko se boste po poldrugi uri vožnje zazrli v Belo krajino, se vsaj za hip ustavite v Jugorju pri gostoljubnem Badovincu. V Metliki se nikar preveč ne zadržujte, čeprav vam bodo radi postregli v novem hotelu ali na Veselici prav nad mestom. Ne pozabite, v Vinomeru vas bodo čakali rojaki, cel kup sorodnikov, prijateljev in znancev. O samem Vinomeru vam morda napišem drugič kaj več, za danes pa bi res končal, da se s tem pismom preveč ne zamudite. Še lep pozdrav na koncu, pa na svidenje! Kje? V Vinomeru, kje drugod se pač naj bi srečali poleti!

Vaš

Mitja Vošnjak

STONE ČUK

Prijetne počitnice v kmečkih domovih

Novembra lani je Splošna gospodarska banka v Ljubljani sprejela izredno koristen ukrep s tem, ko je ponudila turistično najbolj razvitim gorenjskim in koprskim krajem kredite za opremo zasebnih turističnih sob. Pogoji za najem posojila so bili še kar ugodni: odplačati jih je treba v mesečnih, polletnih ali letnih obrokih v šestih letih ob 4 % obrestni meri.

Odziv je bil velik, zlasti v turistični radovljjski občini, kjer deluje kar 10 turističnih društev — v Bohinju, na Bledu, v Gorjah in Vintgarju, v Radovljici, v Lescah, Brezjah itd. Toda do januarja letos so hišni lastniki najeli nad 127 milijonov din kredita. Ieteresentov pa je bilo še najmanj za 150 milijonov din. Uspeh je več kot razveseljiv: samo z omenjenimi najetimi sredstvi bodo v občini pridobili 802 novi ležišči, opremljeni s kopalnicami in WC, nadaljnjim 475 ležiščem pa se bo močeo izboljšala kategorija.

Prednjači seveda Bohinj. Med vasmi pa so zavzele prvo mesto Stare Fužine. Tu je še precej kmetov — nad tri četrtine. Ker je kmetijstvo gorsko, morajo dohodke iskati tudi v turizmu. Želje turista so prav dobro spoznali in zato nič čudnega, če dobiš v tej vasi lepo opremljene kmečke sobe. Kdor je enkrat prišel, se skoraj gotovo vrača naslednja leta. To velja za domače turiste

Veseli Belokranjci

V Pekovčevi kmetiji v Starih Fužinah pri Bohinju imajo za turiste pripravljenih pet sob. Lani so tam letovali Ljubljanci, Belgijci, Čehi, Italijani in Američani iz Kalifornije

kakor za tujce (Nemce, Belgijce, Italijane, Američane, Čehi in druge). Privablja jih topla domačnost kmečkega okolja, lepi izleti proti Bohinjskemu jezeru, Komni, Triglavu, Sedmerim triglavskim jezerom... Letos pa se bo tem vabljivim točkam pridružila še planina Vogel, na katero bo maja stekla velika žičnica.

Nad 35 milijonov kredita so najeli lastniki hiš na Bledu in njegovi okolici ter v Spodnjih in Zgornjih Gorjah v smeri proti Pokljuki in v Vintgarju. Tudi semkaj prihajajo prav radi tuji turisti iz domala vseh evropskih držav. Privlači-jo jih zlasti lepote jezera, pa tudi prelepi izleti v Vintgar in poključke gozdove.

Veliko zasebnih sob bodo uredili tudi v Begunjah. Kraj se razvija v središče zimskih športov. Tu že urejajo sankiško progo in vlečnico, uredili bodo tudi restavracijo, kmetijsko šolo v Poljčah pa bodo preuredili v hotel. V Begunjah privabi vsako leto veliko ljudi tudi znan muzej NOB: samo lani je imel nad 35.000 obiskovalcev.

PLEASANT VACATION IN FARMHOUSES

Last November, the General Economic Bank in Ljubljana granted the most developed districts in Gorenjska and Slovene Littoral credits for

furnishing private tourist rooms under favorable conditions: 4% interest on the loan payable in monthly, half-yearly, or yearly instalments.

This offer met with great success especially in the community of Radovljica, which includes ten tourist societies — Bohinj, Bled, Gorje, Vintgar, Radovljica, Lesce, Brezje, etc. Up to January 1, homeowners had taken more than 127 million dinars of credit which was however too low to gratify many other interested people. The success is gratifying indeed. The loan will increase the existing accommodation capacity for 802 beds with modern bathrooms and toilets, and raise the category of further 475 rooms to a higher level.

Bohinj is at the head of the list. The second place was taken by the village Stare Fužine, whose population consists mostly of peasants. Because of hard farming conditions in the mountains, the village has to find other means of income. Being sensitive to the needs of tourists, farmers attract their guests with their nicely furnished homelike rooms, thus making sure that their guests will come again. The village has had such guests from home and abroad (Germany, Belgium, Italy, America, Czechoslovakia, etc.). They are attracted by the warm homelike atmosphere as well as by nice trips to the Lake of Bohinj, Komna, Triglav, the Seven Triglav Lakes. This year, the beautiful Vogel will get its aerial cableway, thus becoming another tourist spot near Fužine.

Homeowners at Bled and its surroundings, too, have taken advantage of the credit. Tourists from nearly all European countries frequent this nook which abounds in natural beauty spots: the lake and magnificent trips to Vintgar and vast woods of Pokljuka.

Private rooms will be furnished also at Begunje which is developing into a winter sports center. The village is now building a coasting slide, ski lift, and a new restaurant, and rearranging the former agricultural school into a hotel. Another attraction of Begunje is the well-known museum of the National Liberation War which had over 35 thousand visitors last year.

VACANCES AGREABLES DANS LES LOGIS RUSTIQUES

En novembre dernier, la Banque d'Économie Générale de Ljubljana prit une décision des plus utile en offrant aux régions les plus développées de Haute-Carniole et de Koper (Capo d'Istria) des crédits pour l'équipement des chambres de tourisme, louées par des particuliers. Les conditions d'emprunt étaient somme toute avantageuses, les versements devaient être effectués soit

mensuellement, soit semestriellement, soit annuellement pendant six années.

Le succès fut énorme. Citons à titre indicatif la commune de tourisme de Radovljica où agissent rien que 10 sociétés de tourisme: celles de Bohinj, de Bled, de Gorje et du Vintgar, de Radovljica, de Lesce, de Brezje, etc. Les propriétaires de maison prirent, jusqu'en janvier 1964, plus de 127 millions de dinars de crédit. Il resta encore des intéressés pour au moins 150 millions de dinars. A l'aide de cette somme-là, la commune acquerra 802 nouveaux lits avec salles de bains et cabinets de toilette; quant aux 475 lits déjà existants, la catégorie à laquelle ils appartiennent respectivement n'ira qu'en s'augmentant.

Bohinj, évidemment, donne l'exemple dans ce sens. Parmi les villages, Stara Fužina se trouve en tête. Il y a encore de nombreux paysans dans cette région, on peut dire plus des troisquarts. Comme ceux-ci pratiquent l'agriculture de montagnes, ils doivent encore chercher des ressources dans le tourisme. Rien d'étonnant donc qu'ils aient bien compris les désirs des touristes et mis des chambres rustiques bien agencées à leur disposition. Aussi va-t-il sans dire que celui qui vient une fois, revient presque assurément les années suivantes. Ceci est valable tant pour les touristes indigènes que pour les étrangers (Allemands, Belges, Italiens, Américains, Tchécoslovaques et autres). Ils sont tout particulièrement attirés par la chaude familiarité du milieu rustique, par les belles excursions effectuées en direction du lac de Bohinj, de Komna, du Triglav, des 7 lacs du Triglav. A ces lieux attirants se joindra la montagne du Vogel avec son grand téléphérique qui sera en état de marche au cours du mois de mai.

Les propriétaires fonciers de Bled et de ses environs ainsi que ceux de Spodnje et de Zgoranje Gorje (en direction de la Pokljuka et du Vintgar) prirent des crédits s'élevant globalement à 33 millions de dinars. Les touristes étrangers de presque tous les pays d'Europe aiment à y venir passer leur congé. Ils sont surtout attirés par les beautés du lac de Bled ainsi que par les magnifiques excursions pouvant être effectuées à travers le Vintgar et les forêts de la Pokljuka.

De nombreuses chambres privées seront aménagées aussi à Begunje. C'est un endroit où se développera un centre de sports d'hiver. On y aménage déjà une piste à luges, un remontepente et on prévoit encore l'aménagement d'un restaurant ainsi que la transformation de l'École d'agriculture de Poljče en un hôtel. Beaucoup de monde est attiré chaque année à Begunje par le musée du NOB (mouvement de résistance yougoslave) de grande renommée: rien que l'an dernier, plus de 35.000 visiteurs!

Traduction: par Milan Jeras

Nova ljubljska gostišča

Tekst in slike:
JOZE VETROVEC

»Žgance bi pa res rad jedel,« si je lani mislil Nace in v nekaj ljubljanskih gostilnah povedal, da bi rad golaž z žganci.

»Nak, tega pa nimamo,« so mu povsod odgovarjali. »Golaž imamo, zraven pa krompir, riž ali kruh... žgancev pa ne...«

Žgance so mu lahko skuhali šele v rodni vasi na Gorenjskem.

Letos so v Ljubljani začeli misliti tudi na žgance. Spodnjo restavracijo hotela »Slon« so spremenili iz navadne restavracije v domačo. Natakarje z metuljčki okrog vratu so zamenjali fantje v gorenjskih nošah in prav tako oblečena dekleta. Namesto kovinskih pladnjev so se odločili za lesene. Na njih prinašajo slovenske jedi, ki niso kuhane. To so razni narezki in podobno. In vino? Saj brez njega ne gre nobena slovenska

Roe meat in sauce and other game are featured in the game restaurant ZLATOROG

New restaurants in Ljubljana

Ljubljana has lately got some new restaurants which offer a pleasant surprise to guests from home and abroad. The hotel SLON has arranged in the basement the first national dining room of this kind. Waiters in national costumes serve only national dishes, Slovenian and Yugoslav specialities. Genuine drinks are served in old, colorful majolicas.

The restaurant ZLATOROG features varieties of game prepared by specially trained cooks. Those who like fish and sea food will choose to go the modernized inn MAČEK by the Ljubljanica.

jed po grlu. Tega postavijo na mizo v zajetni majoliki. In ker majolika bolj nerada nataka tekoče sonce v kozarec, so v spodnji restavraciji hotela »Slon« poskrbeli za kupice. Prave glinaste kupice iz katerih so pili naši dedje.

Jedilnik narodne restavracije je dokaj pester. Za vsak okus svoje. Na primer: gorenjski želo-dec s hrenom, stiške klobase, kraški pršut, štajerska smetanova juha, jota, suha rebrca s kislim zeljem in krompirjem v oblicah, belokranjski matevž s suhim mesom, kurja obara z ajdovimi žganci, štajerski puran z mlinci, razno meso na žaru, različne potice, domači siri in sadje...

Takolee je pri »Slonu«, za sladokusce, ki uživajo ob krožnikih napolnjenih z domačimi jedmi.

Za tiste, ki so navdušeni nad zrezki, pečenkami itd. v »Slonu« v nacionalni restavraciji ni prostora. Tu ni moč dobiti nič razen nacionalnih jedi in pijač. Zato pa s tem kaj radi postrežejo pri »Urški«. Dekleta in fantje tu prav tako kot pri »Slonu« strežejo v narodnih nošah, le izbira jedi je po mednarodnem jedilniku.

Race, divje prašiče, srne, fazane, zajce in druge živali, ki jih pihnejo lovci po slovenskih gozdovih, kuhajo, pečejo, pražijo, namakajo oziroma »pacajo« v restavraciji »Zlatorog«. Posebno izšolani kuharji skrbno pripravljajo divjačino. Vsako pripravijo na več načinov, da ustrežejo prav vsakemu. Tudi točijo, seveda, vse najboljše, kar zraste po slovenskih gričkih ter gričkih in pobočjih sosednjih republik. Marsikdo nikdar ne pozabi srninega stegna v omaki začinjene in zalitega po »kranjsko«.

Razen teh treh novih restavracij so v Ljubljani poskrbeli še za eno. Ta je namenjena predvsem tistim, ki so jim pri srcu ribe, raki, školjke in druge stvari, za katere skrbe ribiči. Vse to se dobi ob samem obrežju Ljubljanice, kamor vozijo v poletnih dneh motorni čolni, ki se ustavljajo ob pontonskem mostičku. Staroznana ribiška gostilna »Maček«, ki je zdaj čisto obnov-

ljena, je končna postaja tistih, ki preveč pokukajo v kozarec. Tu imajo za njih naravno zdravilo: ribe v marinadi. Glava se po tako pripravljenih ribah kaj hitro razjasni. Razen rib v marinadi ribe tudi kuhajo, pečejo v olju in na žaru. RIBE in školjke so v akvariju z morskovo vodo. Družbo jim delajo jastogi in drugi plemenjaki iz sveta rakov. Navadno pa se razen manjših rib sprehajajo po akvariju tudi zobatci, orade in brancini.

Gostilna je opremljena v primorskem slogu. Zato postrežejo razen z ribami tudi z bigami, primorskim kruhom, kraškim pršutom, teranom...

Ob teh novih gostilnah se spleča posedeti tudi v starih gostilnah. Taka je na Rožniku, pri Alešu na Ježici, pri Cirmanu v Medvodah, pri Jesihu

In the national restaurant SLON guests can enjoy national Slovenian and Yugoslav food specialities and delicious Slovenian wines, »cviček« (sourish red wine) from Dolenjska, »jerusalem« (named after a wine-growing district near Maribor), and sweet Littoral »rebu-la«, served in picturesque Slovenian majolicas

If you have a hang-over, go to the inn MACEK. You will feel better after eating marinated fish or other fish specialities served with excellent Littoral wines

na Rudniku in še marsikje. Tu še vedno za stari šanki strežejo birtje, tako kot nekdanj. Pripravljeni so na vsak pogovor, ustrezajo vsaki želji in vam ob cvičku, rebuli in drugih dragocenih kapljicah postrežejo s prestami, flancati, krofi in drugimi dobrotami.

Poleti je prijetno posedeti pred gostilno »Maček«

Tekst in slike:
JOZE VETROVEC

Srečanje

»Kmečki dvorci se belijo nad zelenimi istrskimi poljanami kot biseri na nevestini obleki,« je zapisal zgodovinar Kasiodor v šestem stoletju našega štetja.

Podoba Istre se je v 15 stoletjih močno spremenila. Ni več žitnica kot nekdanj, ni več tako bogata z oljkami kot nekdanj in njena vina (čeprav dobra) ne slove več tako daleč, kot so nekoč. Kljub temu pa je Istra danes še vedno zelo bogata. Bogata, ker je polna dokazov o življenju pred davnimi stoletji, o prešernih gostijah Rimljanov, o vinu in olju, ki so ga iz Istre vozili po vsem rimskem imperiju.

Pisani dokumenti iz prvih stoletij našega štetja navajajo, da je stalo med Savudrijo in Umagom, v današnji Zambratiji, veliko mesto Siparis, da je stalo nedaleč od današnjega Rovinja staro mesto Rovinj, ki ga je pogoltnil potres...

V lanskem poletju so ljudje-žabe, potapljači iz Ljubljane, našli na dnu Savudrijskega zaliva še eno pomembno najdbo. Popolnoma slučajno. Medtem ko so iskali spužve, so naleteli na dnu Savudrijskega zaliva na čudne ostanke. Sprva so mislili, da so našli staro strelivo iz prve ali druge vojne, kasneje pa se je pokazalo, da so ti kosi zarjavele kovine še mnogo starejši. Nihče pa ni pomislil, da bi bili lahko to ostanke davne rimske galeje.

Kasnejša raziskovanja potapljačev so pokazala, da je v neposredni bližini potopljene ladje tudi večje ležišče amfor. Porodila se je domneva, da je tudi ladja iz istega obdobja kot velike glinaste posode.

V začetku avgusta se je začelo v Savudrijskem zalivu mrzlično potapljanje. Sodelovali so dijaki, študentje, gasilci, inženirji (seveda vsi člani republiškega centra za podvodna raziskovanja) in arheologi.

Že prvo resnejše delo je pokazalo, da začetna vnema pri raziskovanju oglodanih železnih štrcljev 20 metrov pod vodo ni bila zaman. Delo na dnu je bilo organizirano.

Potapljači so si najprej temeljito ogledali štrclje, potem pa so začeli okoli domnevne ladje kopati. Po železnih ostankih so namreč sklepali, da so to deli žabljev, s katerimi so bila drugo vrh drugega pritrjena bruna. Zgornje bruno je v davnih stoletjih zgnilo, ostali so le ostanke žabljev.

Že po nekaj dneh kopanja so naleteli na les in ga nekaj koščkov spravili na površje. Arheolog iz puljskega muzeja je domneval, da je ladja iz rimskih časov.

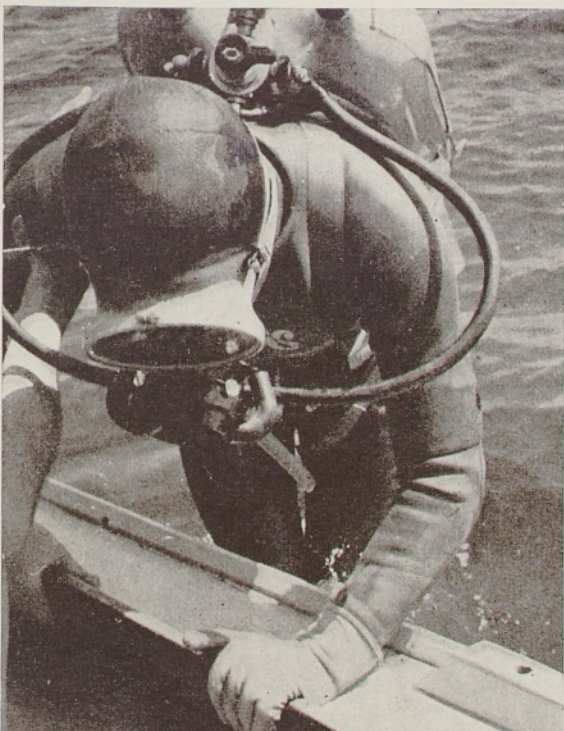
z davnino

Za lesenimi ostanki so fantje spravili na površje še glinaste vrče in veliko mlinsko kolo, s katerim so nekdanj mleli olive v olje. Čedalje več predmetov je kazalo, da je ladja res rimska.

Vse nahajališče, ki je kot kaže, najpomembnejše tovrstno v Evropi, so potapljači prefotografirali in skicirali. V jesenskih dneh so izdelali na podlagi skic in fotografij natančen zemljevid potopljene ladje. Skovali so načrte in se začeli pripravljati, da bodo rimsko galejo, ki je sedaj v večini še zarita v pesek, prihodnje poletje dvignili. Načrti so pripravljani, potapljači v republiškem centru za podvodna raziskovanja čakajo le še toplega poletja in ladjo bodo dvignili.

Načrti predvidevajo, da bo trajalo dviganje ladje vse poletje. Še pred junijem pa bodo s pomočjo posebne mehanizacije dvignili s krova in bližnje okolice ladje 10.000 kubičnih metrov sedimenta. Ves sediment bodo črpali na površje in presejali skozi posebna sita različnih debelin. Obetajo, da bo ostalo na sitih marsikaj zanimivega in da bo izpopolnjen nadaljnji delček mozaika davnega istrskega življenja.

Republiški center za podvodna raziskovanja je sklenil, da si bodo v poletju lahko ogledali v spremstvu najbolj izurjenih potapljačev odkopavanja na dnu vsi tisti, ki to žele in ki imajo dovolj poguma, da se spuste 20 metrov globoko pod nakodrano Jadransko morje.

Amfore — stari glinasti vrči, v katerih so nekdanj prevažali žito, olje in vino

Anforas — antiguas vasijas de arcilla en las caules tiempo atrás potaban trigo, aceite y vino

ENCUENTRO CON EL PASADO

Documentos hallados en los primeros años de nuestra era, demuestran de que entre las ciudades de Savudria y Umag en Istria, se encontraba una gran ciudad: Siparis. Cerca del actual Rovinj se hallaba la vieja ciudad de Rovinj, la cual fue más tarde destruida por un terremoto. El verano pasado los hombres ranas, buzos de Ljubljana, encontraron en el lecho de la bahía Savudrense uno más de los ya hallados interesantes descubrimientos: se encontraron frente a los restos de una hundida galera romana, cerca de ella además una gran cantidad de ánforas — grandes vasijas de arcilla — que han usado en esa época. Especialistas de esta materia, han comprobado que es éste, uno de los más interesantes depósitos hallados hasta ahora en Europa. Los buzos levantaron hacia la superficie un gran número de ánforas y una rueda de molino para moler aceitunas. Este verano, sobre exactos y elaborados planes de trabajo van a comenzar buzos experimentados a levantar la antigua nave romana, la cual ya largos cientos de años descansa profunda en el fondo del Mar Adriático.

Takole so se potapljači spuščali na 20 metrov globoko morsko dno

Asi se largaban los buzos, hasta 20 metros de profundidad, hacia el fondo del mar

Neporavnane obveznosti Zahodne Nemčije

STANE LENARDIČ

Kaj je z neporavnanimi zahodnonemškimi obveznostmi do žrtev fašizma v Jugoslaviji in kakšni so odnosi Bonna do naše države? O teh vprašanjih sprašujejo zahodnonemške odgovorne državnike, o tem piše svetovni tisk. Skratka, ta vprašanja so v zadnjem času v središču pozornosti napredne svetovne javnosti.

Za nemške odgovorne državnike so to neugodna vprašanja, ki bi se jim radi izognili. »Ne morem in nočem odgovoriti. Razlagajte si to, kakor hočete!« je odgovoril na tiskovni konferenci v Rimu zahodnonemški kancler Erhard, ko so mu novinarji zastavili taka vprašanja v zvezi z Jugoslavijo. Na podlagi zahodnonemške stvarnosti so novinarji tudi našli razlago: To pomeni, da obstaja v Bonnu še vedno preživela vojnohujškaška miselnost. In nekateri novinarji so šli še dlje ter postavili Erhardu vprašanje: »Ali naj si njegovo izjavo razlagamo kot znamenje, da Bonn ne želi z Jugoslavijo niti normalnih odnosov niti odstranitev vojnih in vojnohujških ostankov v Evropi?«

Značilno je, da nekateri vplivni krogi v Zahodni Nemčiji še vedno s toleranco gledajo na bivše kvizlinge ter so jim skupinice do Jugoslavije sovražno nastrojenih emigrantov ljubše kot normalni odnosi z našo državo. Dejstvo je, da doslej še ni bilo procesa proti ustaškim zločincem, ki so novembra 1962. leta napadli jugoslovansko predstavnštvo v Bad Godesbergu in ubili našega uslužbenca Momčila Popovića ter da še niso razpustili terorističnih protijugoslovanskih organizacij, ki še nadalje neovirano delujejo proti Jugoslaviji.

Kar zadeva izpolnitev mednarodne obveznosti Zahodne Nemčije, da bi naši državi izplačala odškodnino za zločine in škodo, ki jo je prizadejal hitlerjevski režim med drugo svetovno vojno, se bonnska vlada skuša izmikati na ta način, da to obveznost povezuje z vprašanjem diplomatskih odnosov z našo državo. Jugoslavija je priznala DR Nemčijo in zato je Zahodna Nemčija pretrgala z našo državo diplomatske odnose. Kot je znano, so tudi druge države priznale DR Nemčijo, pa to ni ovira, da ne bi Bonn nudil tem državam finančno pomoč. Toda izpolnitve obveznosti iz druge svetovne vojne ni mogoče po-

vezovati z nekim vprašanjem, ki je nastalo pozneje ter ni z njo v nobeni zvezi. Skratka, vsi »argumenti« Bonna, ki jih navaja v svojo obrambo, so na trhlih nogah.

Ne samo jugoslovanska, temveč napredna javnost po vsem svetu je obsodila tako stališče Bonna do naše države. To »povzročča zaskrbljenost«, kot je še posebej poudaril časopis »Avanti«, glasilo italijanskih socialistov. Zahodnonemški časopis »Vorwärts«, glasilo socialnodemokratske stranke pa je med drugim napisal, kako je del zahodne javnosti s simpatijami sprejel jugoslovansko stališče, da je Bonn dolžan izplačati odškodnino jugoslovanskim žrtvam fašizma. Časopis tudi sodi, da bi sedanje ravnanje Bonna lahko škodovalo ugledu Zahoda v Jugoslaviji.

Zahodna Nemčija je po potsdamskem sporazumu dolžna plačati odškodnino številnim evropskim državam. Do skoraj vseh držav je Zahodna Nemčija te obveznosti poravnala, do Jugoslavije pa se upira. Naša država je doslej z vsemi diplomatskimi sredstvi poskušala doseči zadovoljivo rešitev, toda vse je bilo zaman.

Vprašanje odškodnine jugoslovanskim žrtvam fašizma postaja mednarodni problem. Ni izključeno, da si bo Jugoslavija morala poiskati še druge možnosti in če bo prisiljena, bo to vprašanje predložila tudi ustreznemu mednarodnemu forumu. Tak postopek bi bil nujen in o tem piše tudi tuji tisk, če bonnska vlada ne bo pravočasno realno ocenila položaja, začela z razgovori z našo državo ter izpolnila svoje mednarodne obveznosti.

*»Popolnoma jasno je, da Zahodna Nemčija dvo-
lično ravna v mednarodnih odnosih v prid svojim poli-
tičnim potrebam. Bonn se izgovarja, češ, da ne more
plačati vojne odškodnine Jugoslaviji, ki z njo nima
diplomatskih stikov. Toda Bonn plačuje odškodnino
Izraelu, s katerim prav tako nima diplomatskih stikov.
Izplačilo odškodnine jugoslovanskim žrtvam je moral-
na in zakonita obveznost Zvezne republike Nemčije do
Jugoslavije, določena z mednarodnimi sporazumi in po
mednarodnem pravu, ki ga ni mogoče zlorabljati za
politične manevre,«* piše indijski tednik »Blitz«, ki izhaja v
New Delhiju.

po domači deželi

LASKO — Znana pivovarna, ki so jo že lani začeli obnavljati in modernizirati, je doslej napolnila do 8000 steklenic piva na uro. Letos pa bodo nabavili moderen avtomat, ki bo napolnil 20.000 steklenic v eni uri.

PTUJ — Tovarna perila in konfekcije »Delta« v Ptujju se je lani zelo razvila. Uvedli so avtomatsko likanje in še več drugih izboljšav. Lani je tovarna začela tudi izvažati. Najbolj pa so modernizacije v podjetju vesele delavke, zaposlene v tem podjetju, saj se je lani zaradi modernizacije povečal tudi povprečni osebni dohodek, in sicer na 29.000 din napram 13.500 din v letu 1962.

KOPER — Lani je promet v koprski luki prvič presegel pol milijona ton ali točno: 628.500 ton blaga so vkrcali in izkrcali. Ker bodo verjetno že letos začeli graditi zelo potrebno železniško zvezo med Koprom in zaledjem, ni več daleč čas, ko bo letni promet v največji slovenski luki dosegel milijon ton.

POSTOJNA — Svetovno znana Postojnska jama je te dni — gradbišče! V jami so namreč začeli graditi traso za drugo progo, tako da bodo vse železniške proge v jami odslej dvotirne. Delo je

sicer razmeroma prijetno, saj temperatura v jami nikoli ne zdrsne pod 8 stopinj Celzija, vendar zelo zahtevno. Delavci morajo namreč zelo paziti, da pri gradnji nove trase ne bi okrnili jamskih lepote.

SENTJERNEJ — Odkar je tovarna »Iskra« v tem kraju odprla svoj obrat, se tudi to naselje naglo modernizira. Zdaj je v obratu »Iskre« zaposlenih že nad 600 delavcev in delavk, ki delajo v treh izmenah. Nekoč izrazito kmečko naselje že dobiva rahle obrise industrijskega naselja: v zadnjih letih so tu zgradili novo šolo, knjižnico, čitalnico, otroški vrtec in več stanovanjskih blokov. Prebivalci zdaj že zbirajo sredstva, da bi prišli čimprej do avtomatske telefonske centrale.

LJUBLJANA — Lani so v Jugoslaviji izdelali 26.000 pisalnih strojev. Večino so jih naredili v ljubljanski tovarni »TOPS« (17.000), druge pa v tovarni »Slavko Rodić« v Bogojnu.

STARI TRG OB KOLPI — Da bi omogočili zdravljenje zob šolski mladini iz oddaljenega Starega trga, so v zdravstvenem domu v Črnomlju določili dan, ko imajo otroci iz tega oddaljenega kraja prednost, tako da jim ni treba čakati.

Sempeter pri Gorici, središče goriškega zelenjadarstva

Foto: M. Pegan

KRANJ — Znana tovarna »Iskra«, ki združuje zdaj že kakih 10 tovarn in še več manjših obratov, je lani izvozila za več kot poldrugi milijon dolarjev svojih izdelkov. S tem so povečali izvoz napram letu 1962 za 40%. »Iskra« je izvažala lani zlasti v Turčijo, ZDA, Maroko, Brazilijo, Libanon, Avstrijo, Belgijo, Zahodno Nemčijo, Anglijo, Švico in Sirijo.

DOBREPOLJE — Dobrepoljska stolarna, v kateri ima svoj kruh 50 mizarjev in drugih delavcev, se vedno bolj uveljavlja. Marljivi dolenski mizarji bodo v letu 1964 prvič izkupili skoraj 100.000 dolarjev na inozemskih tržiščih! Največ bodo letos izvezili v ZDA, druge izdelke pa na druga zahodna tržišča.

GROSUPLJE — V tej občini bodo precej zvišali sredstva za šolstvo, in sicer od lanskih 170 na 211 milijonov v letu 1964. Z večjimi sredstvi hočejo zagotoviti boljše in uspešnejše delo v šolah. Ob nekaterih šolah bodo zgradili šolska igrišča (v Ambrusu, Zagradcu, na Polici, v Stični in v Grosupljem), v stiški gimnaziji bodo uredili šolsko tehnično delavnico, pitno vodo pa bodo dobile šole v Dobrepoljah, Podtaboru in Hrastovcu.

SORICA — Na pobočjih hribov nad gorsko vasico Sorico v Selški dolini bo že v letošnjem letu zrastle nova manjša žičnica, ki je bodo prav gotovo veseli vsi tisti smučarji in turisti, ki radi zahajajo na Sorško planino (1500 m). Tovarna »Litostroj«, ki ima na tej prijazni planini med Selško dolino in Bohinjsko kotlino svoj planinski dom, je že naročila izdelavo načrtov za žičnico na Lajnar. Žičnico bo izdelala znana marihorska tovarna »Metalna«. Računajo pa, da bo

Med najlepše gorske ceste v Sloveniji spada nova asfaltirana cesta Novo mesto—Metlika, ki teče čez Gorjance. Cesta je odprla gospodarska in turistična vrata v lepo Belo krajino

Foto: P. Romanič

Nova stolpnica Metalke sredi Ljubljane Foto: Igor Bervar

žičnica potegnila na Lajnar — to je eden izmed vrhov nad Sorško planino — prve smučarje ali turiste že v letošnji jeseni.

ZAGREB — Tovarna »Kraš« v Zagrebu, ki izdeluje vsakovrstne dobrate za sladkosnedeže, zlasti vsakovrstno pecivo, bonbone, čokolade in podobne proizvode, bo kmalu močno povečala svojo proizvodnjo. V Dubravi, zagrebškem predmestju, so že začeli graditi nova poslopja. Ko bodo novi tovarniški objekti dograjeni, bodo iz te tovarne vsako leto prihajali celi vlaki bonbonov, čokolade, keksov in drugih dobrot. Če hočemo biti točni, lahko povemo, da bo vsako leto iz te tovarne prišlo nič manj kot 1500 vagonov najrazličnejših dobrot, saj bo tovarna izdelala letno okrog 30.000 ton keksov, čokolade in bonbonov. Seveda pa je to le prva faza povečanja proizvodnje, čez nekaj let se bo zmogljivost tovarne »Kraš« še povečala.

HVAR — Medtem ko se vsa Evropa huđuje zaradi ostre, izredno mrzle zime — izjeme so seveda mladi drsalci, smučarji in športniki, ki jim mraza in snega ni nikoli dovolj — pa imajo letos

na Hvaru pravcato poletno vreme. Živo srebro v termometrih kaže vsak dan temperaturo okrog 12 do 15 stopinj C. Nič ni čudnega, da so imeli hoteli na Hvaru v novembru in decembru 7400 nočnin, v januarju pa jih bo še več — sodeč po rezervacijah že okrog 8000! Na Hvaru se v januarju zadržujejo ne samo tisti tuji gostje, ki jim mraz ni všeč in bi se v mili morski klimi radi izognili vsem nevšečnostim zime, torej predvsem starejši ljudje; med tujci je tudi veliko mladih turistov, ki preživljajo dopust pozimi na tem prekrasnem otoku v Jadranu.

REKA — V ladjedelnici »5. maj« so prve dni januarja predali lastniku ogromen supertanker »Presidente Epitacio«. To je drugi supertanker, ki so ga dogradili na Reki. Supertanker ima nosilnost 32.130 ton in je doslej največja ladja, zgrajena v Jugoslaviji. Reška ladjedelnica je to ladjo izdelala za brazilsko družbo »Petronbras«, ki ima svoj sedež v Riu de Janeiru. Ladja je izredno moderna, saj lahko ves tovor z lastnimi črpalkami vkrcra ali izkrcra v šestih urah. Vso opremo za supertanker so izdelali v Jugoslaviji, vključno orjaško parno turbino (izdelana je bila v »Jugoturbini« v Karlovcu), ki razvija 15.000 konjskih moči.

Lep spomladanski plašč iz bogate kolekcije modelov, ki so jih prikazala domača podjetja na modni reviji, ki je bila januarja v Ljubljani

Foto: Igor Bervar

DUBROVNIK — V letu 1963 je v tem slavnem letoviškem kraju pristalo 174 potniških ladij, ki organizirajo krožne vožnje križem po morju. Teh 174 ladij je imelo na krovu več kot 65.000 inozemskih turistov, ki so si seveda z zanimanjem ogledovali lepote Dubrovnika.

KREKĀ — V največjem jugoslovanskem premogovniku, Kreki (BiH), so lani nakopali skoraj pet milijonov ton lignita. Proizvodnja v Kreki daje 17% celotne jugoslovanske premogovne proizvodnje.

IZOLA — Tovarna »Mehanotehnika« je že veliko prispevala za gradnjo novih stanovanj, saj so razdelili zadnja leta delavcem 56 družinskih in osem samskih stanovanj, obnovili pa so 64 starih stanovanj. Kljub temu pa še vedno čaka na lepša, ustrezna stanovanja kakih sto delavcev. Za najnujnejše prosilce bodo že letos začeli graditi nov blok z 20 stanovanji. Večjo vsoto pa so v tovarni namenili tudi za popravila starih stanovanj.

VELIKA TOVARNA V KUTINI

I. P.

Kutina je bila do danes neznatno, malo pomembno vaško naselje, oddaljeno dobrih 100 km jugovzhodno od Zagreba. V prihodnjih letih pa se bo ta vaški zaselek spremenil v pomembno industrijsko središče, saj bodo tu zgradili največjo tovarno za proizvodnjo umetnih gnojil. V odboru za družbeni plan in finance republiškega sabora Hrvatske so pred kratkim razpravljali o tem industrijskem gigantu in ugotovili, da so dani vsi objektivni pogoji za izgradnjo in uspešno poslovanje takšne tovarne.

Nova tovarna, ki jo bodo začeli morda graditi že leta 1964, bo proizvedla letno 800.000 ton umetnih gnojil, predvsem kalcijevega amonitrata. Surovinska baza za to proizvodnjo je zagotovljena, saj leži Kutina sredi bogatih polj nafte in zemeljskega plina, ki se raztezajo od Ivanić grada in Stručca vse do Kloštra in Novske. Ogromna proizvodnja, ki jo bo razvila ta tovarna, pa bo zagotovila visoko rentabilnostno stopnjo, tako da bodo izdelki te tovarne lahko uspešno konkurirali tudi na inozemskih tržiščih. Za primerjavo naj omenimo, da znaša letna proizvodnja velike tovarne umetnih gnojil v Pančevu, ki je začela obratovati lani, 400.000 ton. Pri tej proizvodnji znaša letni bruto produkt pančevske tovarne 30 milijard din. Nova tovarna v Kutini bo torej imela še enkrat večjo zmogljivost kot pančevska, nedvomno pa bodo spričo večje proizvodnje cene izdelkov v Kutini nižje kot v Pančevu.

P.

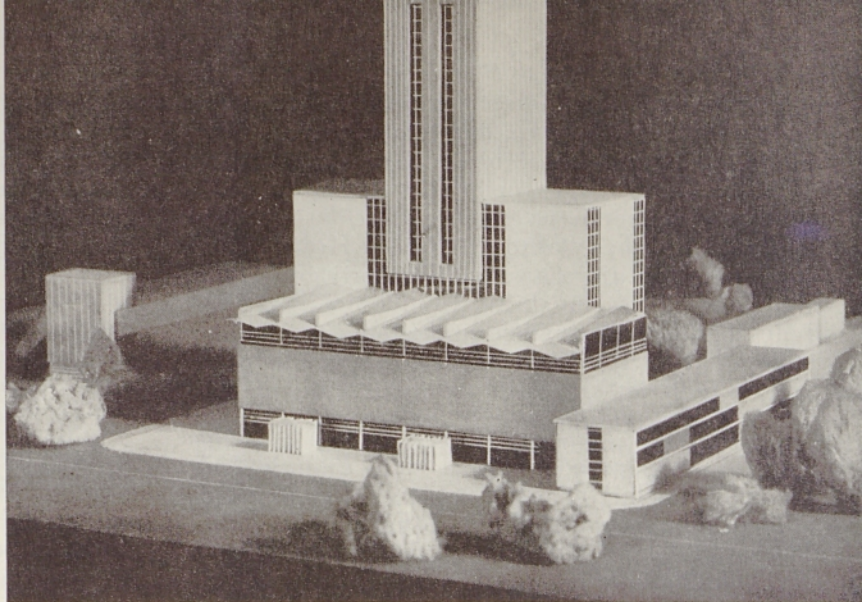
Moderna toplarna v Ljubljani

IGOR PRESERN

Prihodnje leto — 1965 — se bodo zavrteli stroji v veliki, moderni ljubljanski toplarni. Samo še leto dni in cela vrsta ljubljanskih tovarn bo iz toplarne dobila potrebno tehnološko paro za pogon svojih strojev, vrh tega pa bo topla voda iz toplarne ogrevala še na tisoče stanovanj. In ne samo to: energija, ki bo nastajala v ljubljanski toplarni, ne bo služila samo za proizvodnjo pare, marveč jo bodo uporabili tudi za pogon strojev, ki proizvajajo električno energijo. Toplarna v Ljubljani bo torej »ubila kar tri muhe na en mah« — dajala bo mestu električno energijo, tovarnam tehnološko paro in stanovalcem toplo vodo za ogrevanje stanovanj.

V Ljubljani, ki je tik pred drugo svetovno vojno štela okrog 90.000 prebivalcev, se je danes število ljudi že skoraj podvojilo. Ni več daleč čas, ko bomo v Ljubljani našli 200.000 prebivalcev. To pa pomeni, da Ljubljana ne more več živeti kot »vas«, kot provincialno mesto. Čas in razvoj terjata spremembe.

Že kmalu po osvoboditvi — leta 1948 — se je v Ljubljani porodila misel o izgradnji moderne toplarne. Vendar takrat za to idejo še ni bil čas.

Steam Power station

Next year, machines will start operating in the large, up-to-date steam power station in Ljubljana. They will supply Ljubljana factories with the necessary technological steam for machine operation as well as provide steam heating for thousands of apartments. This energy won't however serve for steam production only, but will also be used for operation of electricity-producing machines.

Ljubljana je imela preveč nujnejših nalog. Šele v zadnjih letih so začeli spet razmišljati o toplarni.

Kaj je pravzaprav toplarna in kakšne so njene prednosti? Strokovnjaki so že davno izračunali, da je ogrevanje prostorov z drvmi in premogom zelo draga, neracionalna reč. Pri takšnem ogrevanju dobi stanovanje komaj 30% toplotne energije, vsa ostala pa nam uide skozi dimnik. Centralna kurjava je sicer nekoliko boljša, vendar ima tudi ta način še veliko pomanjkljivosti oziroma izgub toplotne energije.

Najbolj ekonomično proizvajamo toplotno energijo v toplarni. Toplotno energijo daje v obliki tehnološke pare tovarnam, vrh tega pa lahko s toplo vodo ogreva še stanovanja. Vendar pa tudi to še ni idealna rešitev. Zato so se v Ljubljani odločili, da bo nova toplarna istočasno tudi termoelektrarna, ki bo Ljubljani dajala zelo potrebno električno energijo. Ljubljani namreč vedno bolj primanjkuje električne energije, saj se je poraba le-te povečala od leta 1939 v letu 1963 za petnajstkrat! Lani je Ljubljana porabila okrog 200 milijonov kilovatnih ur električne energije, ki jo je bilo treba »pripeljati« iz oddaljenih elektrarn — iz Šoštanj, Trbovelj, Med-

vod in drugih krajev. Nova toplarna pa bo dajala poleg tehnološke pare in tople vode letno še 367 milijonov kilovatnih ur električne energije. S to količino bodo za lep čas krite v Ljubljani vse potrebe po električni energiji — nova toplarna bo sama lahko napajala z elektriko vse ljubljanske tovarne in tudi vse druge potrošnike (mestni promet, ustanove, stanovanja itd.). Strokovnjaki so izračunali, da bi porabili okrog 44% več denarja, če bi zgradili dva posebna, ločena objekta — toplarno in termoelektrarno.

Nova toplarna, ki so jo začeli graditi že leta 1963, bo veljala okrog 10 milijard dinarjev. Porabila bo letno okrog 570.000 ton premoga, ki ga bo predelala v druge oblike energije — v tehnološko paro, v toplo vodo za ogrevanje stanovanj in drugih stavb ter v električno energijo. Kot že omenjeno, bo toplarna dala letno 367 milijonov kilovatnih ur električne energije in 410.000 ton tehnološke pare. Pri tem moramo poudariti, da bo toplarna izpreminjala v dragoceno paro in električno energijo slabše vrste premoga — predvsem velenjski lignit, delno pa tudi slabše vrste premoga iz Trbovelj, Zagorja, Hrastnika in Kočevja.

Prihodnje leto bo torej toplarna dograjena in opremljena. Do leta 1970 bo v Ljubljani zgrajenih okrog 15.000 novih družinskih stanovanj, ki jih bo vsa ogrevala topla voda iz ljubljanske toplarne. Razen stanovanj bo seveda toplarna ogrevala še vrsto drugih zgradb — šole, bolnišnice, pisarne, ustanove, inštitute itd. Potrošniki bodo tako prišli do zelo cenene energije; izračunali so namreč, da bo energija iz toplarne približno 40 do 60% cenejša od drugih oblik energije — predvsem od ogrevanja z drvni in premogom v pečeh. Letno bo moral Ljubljančan, ki ima trisobno stanovanje s 60 kvadratnimi metri površine, plačati za ogrevanje teh prostorov 17.000 dinarjev. To pa je nedvomno res malo, če vemo, da že danes stane 1 m³ drv 6.000 din, 1 tona boljšega premoga pa okrog 5.000 din.

Prednosti, ki jih bo dala toplarna, so nedvomno ogromne: nobenega transporta premoga in drv, nič pepela, nič saj in dima, nobene umazanije. Namesto stotin kurjačev, ki morajo vsak dan kuriti parne kotle za centralne kurjave, in namesto tisoče »kurjačev« v stanovanjih, ki vsako zimo nalagajo premog v peči, bo delalo le nekaj desetih ljudi v moderni toplarni. Nič več ne bo v Ljubljani »furmanov«, ki s konji razvažajo drva in premog, vedno manj bo v Ljubljani dimnikov in saj. Posebni filtri na dimniku toplarne lahko izločijo iz dima okrog 99% najmanjših prašnih delcev, saj in druge umazanije, ki se počasi useda na poslopja. Čez kakšnih deset let se bodo v Ljubljani samo še pred starimi hišami ustavljali dimnikarji, smetarji in vozniki s premogom.

Od kmeta do inženirja izumitelja

IGOR PRESERN

Ko so lanski mednarodni sejem »Sodobna elektronika« na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani obiskali tudi številni inozemski strokovnjaki, so se ustavili pred majhno napravo. Generator MA 4450 — je pisalo na tablici pod napravo. No, za laika so seveda to le čudne besede, ki mu ne povejo dosti. Strokovnjaki pa so si napravo zelo temeljito ogledovali, odobravojoče kimali in se čudili. Neverjetno! Res izvirna zamisel! Skoraj genialna! Le kdo je neki našel takšno rešitev?

Ko je kmetu Peternelju v Selcah v Selški dolini nad Škofjo Loko 24. avgusta 1929 privekal na svet sinko Jože, si najbrž niti v sanjah ni mogel misliti, da bo njegov sin nekoč konstruiral najbolj zapletene elektronske naprave.

Že pred vojno je starega Peternelja vzela smrt in Jože je ostal brez očeta. Po vojni je bil že toliko star, da je lahko prevzel na kmetiji delo. Oral je in sejal, kosil, pokladal živini in opravljal druga dela na kmetiji. Toda njegov nemirni duh je vedno nekaj iskal, misli so mu uhajale v čudežni svet tehnike. Nekoč je sam izdelal zelo uporaben sejalnik za koruzo.

Ni važno, kako je v Ljubljano zašla vest o tem sejalniku za koruzo — važno je, da so se za fanta pozanimali strokovnjaki. Naj se oglasi v Ljubljani, na direkciji za kmetijstvo, so mu sporočili.

Dolgo je v Jožetu divjal boj. Naj pusti kmetijo? Naj gre v Ljubljano? Leta in leta se je boril s samim seboj in z domačimi. Potem se je odločil. V Ljubljano!

Tu je doživel prvo razočaranje. Direkcije za kmetijstvo ni bilo več. Kaj zdaj? Nazaj v Selce? Da se mu bodo vaščani posmehovali?

Znanec mu je povedal, da Inštitut za elektro-zveze išče ljudi. Kaj ko bi poskusil? Šel je — in sprejeli so ga. Devetnajst let mu je bilo in vzeli so ga za vajenca.

Mojster Kokalj, ki je skrbel za vedoželjnega vajenca, je že čez 14 dni prišel v pisarno: »Takšnega vajenca pa še nisem imel. Samo pokazem mu in že vse zna. Samo, ko me ne bi toliko spraševal. Take stvari me sprašuje, da mu sploh ne znam odgovoriti.«

Odslej je šla Jožetova pot strmo navzgor. V dveh letih je postal iz vajenca pomočnik, leta 1953 se je vpisal na srednjo tehnično šolo. Čeprav je v Selcah dokončal le pet razredov osnovne šole, je prvi letnik srednje tehnične šole kar preskočil s privatnimi izpiti. Leta 1957 je končal šolo in dobil kot najboljši učenec nagrado. Še isto leto so se pred njim odprla vrata univerze — vpisal se je na elektrotehnično fakulteto. Čeprav je še naprej opravljal svoj poklic v Inštitutu za elektro-zveze (zdaj Zavod za avtomatizacijo), je vendar diplomiral v dobrih štirih letih. Poprečna ocena na univerzi: 9 točk. Profesor Marjan Gruden, pri katerem je Jože Peternelj diplomiral, je dejal: »To je bila pri meni najbolj izvirna, najbolj zanimiva diploma...«

Vseh naprav, ki jih je med tem skonstruiral nekdanji kmečki fant, ne bi mogli naštevati. Preveč jih je. Vse pa se odlikujejo po izvirnih, drznih, pravzaprav genialnih rešitvah. Tudi zadnja naprava: generator MA 4450, ki se mu pravi učeno: naprava za merjenje in uglaševanje frekvenc v nekaterih elektronskih aparaturah. Zelo preprosta je v svoji zasnovi ta naprava, vendar izredno precizna. Omogoča stokrat preciznejše meritve kot podobne klasične aparature. Ni čudno, da so se zanjo in za mladega izumitelja tako zanimali mnogi inozemski strokovnjaki. Ugledne tuje firme so ga vabile in mu ponujale sijajno plačo.

»Takšne uspehe, kot jih je dosegel Peternelj,« je dejal direktor Zavoda za avtomatizacijo Franc Dobnikar, »je treba še prav posebej ceniti in jim dati še posebno priznanje, saj jih je dosegel v naših precej skromnih razmerah, ob trdem delu nemirni raziskovalni duh.«

Mnogi so se odločili

JANA MILCINSKI

This year's high-school graduates. Their worries are the same everywhere. Most of them have already made up their minds as regards their future studies, some are still in doubt.

Mladi ljudje, ki vam jih predstavljamo danes, niso ne slavni in ne znameniti. Toda vsak od njih upa, da bo nekoč dosegel nekaj pomembnega.

To so naši letošnji maturanti. Lahko bi bili tudi tisti od lanskega leta ali tisti od prihodnjega. Kajti maturanti so si leto za letom podobni pri nas in drugod po svetu. Polni upanja v bodočnost in z drobno, skrito žalostjo ob slovesu od gimnazijskih let.

Discussion during school recess

Maja has made up her mind to study medicine. She finds helping the sick the most wonderful profession

Mnogi so si sošolci že dolgo vrsto let. Skupaj so premagovali iste skrbi in težave, skupaj so se veselili istih radosti. Zdaj se bodo njihova pota ločila; kdo ve, kam vse jih bo razmetalo življenje.

Le še kratek čas jih loči od mature. Pripravili so še seminarsko nalogo. Izbrali so jo iz snovi, ki jih najbolj zanima, in bo ta naloga zato tudi že prva predpriprava za njihov bodoči fakultetni študij. Mnogi so se namreč že odločili, kaj bodo študirali in kakšen bo njihov bodoči poklic.

Maja, plavolasa lepotica razreda, bo študirala medicino. Že zdavnaj se je odločila za ta poklic. Ali je na svetu kaj lepšega, kot pomagati bolniku! Res, da je medicina dolg in naporen študij, toda Maja se ga ne boji. Vsa leta je bila med najboljšimi v razredu. Poleg rednega šolanja pa se že deseto leto uči klavir — za svojo osebno zabavo — pravi.

Tudi Mitja je nekaj časa mislil na medicino; predvsem zato, ker si njegova mati želi, da bi imela sina — zdravnika. Toda ta suhi, dolgonogi fant, ki je za glavo prerastel svoje vrstnike in jih za dobršno ped prerašča tudi v znanju, je resnično predan le umetnosti. Že nekaj let piše in objavlja svoje članke v dijaških časopisih in če bi prebrali katero njegovih črtic, bi težko verjeli, da jo je napisal še ne osemnajstletni fant. Zato se bo bržkone odločil za študij književnosti.

Njegov največji konkurent je Matija — ne samo po centimetrih in znanju — tudi on se pre-

izkuša v pisanju, le da gre njemu bolj na satirično plat, kar je prava redkost med Slovenci. Vendar ga bolj od pisane besede privlačuje gledališka umetnost. Po končani maturi se namerava vpisati na igralsko akademijo. Pravi, da želi postati režiser. Njegov konjiček pa je jadranje. Med počitnicami in tudi med šolskim letom, kadar mu dopuščata učenje in denarnica, odpotuje k morju na jadranje. Pravi, da je to najlepše razvedrilo na svetu.

Toda ne mislite, da se vsi maturanti zanimajo le za umetnost. Peter, navdušen nogometaš, bo šel študirat ekonomijo. In Tomaž, ki ves svoj prosti čas porabi za košarko, se bo vpisal na tehniko in postal strojni inženir.

Za mestno dekle nekoliko izreden poklic si je izbrala Vesna. Odločila se je za agronomijo. Kakor je tudi izreden njen konjiček: zanima se za jamarstvo. Ob nedeljah, ko se njeni sošolci zabavajo s športom ali plesom, raziskuje s svojimi jamarskimi tovariši skrivnosti podzemnega sveta.

»Pa se ne bojiš tega poklica?« smo jo vprašali.

»Poklica ne, pač pa študija,« pravi in se v zadregi nasmehne. »Veste, z učenjem imam precej preglavic in pošteno se moram truditi, da lezem naprej. Toda, če mi bo uspelo končati gimnazijo, bom, upam vsaj, uspela tudi na univerzi.

The student Matjaž, whose earnings help his widowed mother, is not the only one among his schoolfellows to deliver milk in the morning

High-school graduate Peter, an enthusiastic soccer player, is going to study economics

Študij agronomije me veseli in zanima in tisto, česar se človek z veseljem uči, mu gre tudi lažje v glavo.«

Marsikdo od njih si je med počitnicami poiskal zaposlitev, da si je z zaslužkom kupil šolske potrebščine in si privoščil kak priboljšek. Med šolskim letom pa si pomagajo z instrukcijske zmorejo vseh stroškov sami. Matjaž, na primer vsako jutro, še pred poukom, razvaža mleko po ljubljanskih ulicah.

Da se ne bojijo dela, so dokazali tudi v brigadi. Dobra polovica vseh letošnjih maturantov je med počitnicami pomagala pri gradnji zadnjega odseka avto ceste Gevgelija—Ljubljana. In čeprav so se mnogi od njih prvokrat srečali z napornim, težakim delom in so se jim na rokah naredili žulji od trdega dela, so bili z življenjem v brigadi nadvse zadovoljni. Spoznali so lepoto tovarštva in moč skupnega dela. Marsikdo od njih bo letos spet odšel v brigado.

Pa ne mislite, da s hvalo le pretiravamo, češ, da je naša mladina na vso moč delavna in se ne zanima za nič drugega kot za učenje in delo in za bodoči poklic. Kot vsi mladi ljudje, se radi zabavajo, hodijo v kino, gledališče, na izlete, na ples. Vsi se več ali manj zanimajo tudi za šport

in če se ga že sami ne udeležujejo pa vsaj navijajo za svoje športne idole. Letos jih po maturi čaka še končni izlet. To bo najlepši zaključek njihovega srednješolskega študija.

Tako in podobno poteka maturantom zadnje šolsko leto na gimnaziji. Po opravljeni maturi bodo prestopili na zadnji odsek poti, ki jih popelje v poklicno življenje.

A to niso samo maturanti določenega razreda določene gimnazije v Ljubljani. Prav take Petre in Tomaže in Vesne in Maje, s podobnimi cilji in podobnimi željami bi našli med maturanti vseh gimnazij v Ljubljani in širom Slovenije. Vsi se pripravljajo na maturo, vsi razmišljajo, kakšen študij si bi izbrali, premišlujejo, v katerem poklicu bodo najbolj uspeli in bodo našli največ zadovoljstva.

Morda bo kdo od njih postal znamenit znanstvenik, slaven umetnik, zaslužen zdravnik... To pa niti ni tako važno. Najvažnejše je, da bodo pošteno in vestno opravljali svoje delo in v življenju našli vsak svoj košček sreče in zadovoljstva.

Finally — the impatiently expected graduation trip. Good luck, graduates, here is to your success in your future struggle!

Mojstri sinjine

MARKO ZVOKELJ

Jugoslovansko in slovensko letalstvo se je rodilo leta 1905. Prvo slovensko letalo je bilo zgrajeno leta 1910, prvi letalec pa je bil Goričan Edvard Rusjan. Vse naše letalstvo pa je uničilo prva svetovna vojna. Takoj po vojni je slovensko letalstvo dobilo mlade moči. Največ zaslug lahko pripišemo ing. Stanku Bloudku in prof. dr. ing. Antonu Kuhlju, akademiku, z vrsto uspehlih konstrukcij motornih in jadralnih letal.

Druga svetovna vojna je prekinila vso dejavnost naših letalcev. Po njej pa se je začela tako imenovana »zlata doba« našega letalstva. Prvo in splošno pomoč je dobilo od države. Poprej je to bila stvar zasebnikov. Z delom so pričeli v Kompolah pri Ribnici, kasneje v Ljubljani, na Gorenjskem, kjer so začeli graditi šolske centre in hangarje, nato pa v Celju, Postojni, Ajdovščini in na Dolenjskem pri Novem mestu.

Prvo svetovno prvenstvo je bilo na Švedskem, kjer sta Milan Borišek in Maks Arbaiter zasedla več kot odlični drugo in četrto mesto. Jugoslavija je bila po izredno zanimivih okoliščinah poleg Francije edini kandidat za organizacijo svetovnega padalskega prvenstva. FAI je to nalogo zapala Slovenski jadralski zvezi. Prvenstvo je bilo na Bledu 1951. leta. Po tem letu je prišlo v Sloveniji do velikega razmaha jadralnih športov. Zgradili so center za izdelovanje motornih in jadralnih letal »LIBIS« v Ljubljani. Nekoliko kasneje še v Murski Soboti, Slovenjem Gradcu, Bovecu in Portorožu, kjer je bilo lansko leto svetovno padalsko prvenstvo. Zvezo letalskih organizacij sestavljajo pri nas sekcije za modelarstvo, padalstvo, jadranje in motorno letenje. Slovensko jadralstvo ima danes čez 50 motornih in jadralnih letal, letališče in vso moderno opremo. Zveza letalcev Slovenije je samostojna v okviru Saveza Jugoslavije in si je pridobila velik ugled. V motornem letenju in padalstvu dosega naša člani že nekaj let vsa prva mesta v državi. Jurij Štern in Jože Krumpak pa posegata v svetovni vrh letalstva. Že nekaj let je na Bledu evropski kriterij, lani pa je prišlo v Slovenijo tekmovati za »Jadranski pokal« čez 60 članov iz 16 držav.

Zveza letalskih organizacij je že organizirala prevoz naših izseljencev iz Kanade v domovino. Te možnosti pa bodo iz leta v leto vse večje.

Izseljenci, ki bodo prišli v Slovenijo letos poleti, bodo videli ob državnem prazniku 22. juliju na malem letališču pod Triglavom (2863 m) in ob Soči tradicionalni letalski piknik. Na tem pikniku bodo vsi gostje, nastopili pa bodo letalci iz vse Slovenije.

Foto: M. Kambič

Naši mladi jadralci

Our Masters of the sky

Slovene aviation has kept pace with the rest of the world from its very start. Edvard Rusjan was one of the successful beginners, and engineers Stanko Bloudek and Anton Kuhelj set it on foot after the devastation of World War I. Yet it was after the Second World War that Slovene aviation came into its golden age. Aviation centers have been built all over Slovenia, from Bovec to Portorož, from Ajdovščina to Murska Sobota. Our pilots and parachutists are now training in fifty odd gliders and engined aircrafts. The second and fourth places won by Milan Borišek and Marks Arbaiter at the world championship did therefore not come as a surprise. Therefore it is no wonder that the every-year European criterion tests take place at Bled and that Yugoslavia will organize the world parachuting championship. The Yugoslav Aviation Association organizes every year a picnic with the intention of popularizing sporting flying. This year it will be held at the small gliding field at the foot of Triglav by the Soča on July 22. All of our compatriots from abroad will receive a warm welcome if they chance to be in Slovenia at that time.

Leta 1966 v Ljubljani svetovno hokejsko prvenstvo

Kongres Mednarodne hokejske zveze LIHG, ki je zasedal v olimpijskem mestu v Innsbrucku, je po petdnevni razpravah sklenil, da bo zaupal organizacijo svetovnega prvenstva v hokeju, ki bo v letu 1966, Jugoslaviji.

Jugoslavija je že 30 let članica Mednarodne hokejske federacije. Naši športniki stalno sodelujejo na vseh njenih tekmovanjih. Hokej postaja pri nas vse bolj razširjen in popularen šport.

Seveda bo z organizacijo svetovnega prvenstva v hokeju ogromno dela. Saj za to veliko športno prireditev ne bo izrednega zanimanja le med športniki in novinarji svetovnih listov, temveč se bo morala Jugoslavija in seveda v tem primeru predvsem Slovenija, ker je določeno, da bo hokejsko prvenstvo v Ljubljani, dobro pripraviti tudi za sprejem številnih turistov, ki si bodo želeli ogledati tekmovanja za svetovno prvenstvo v hokeju.

DECISION OF THE INTERNATIONAL ICE HOCKEY FEDERATION

World Ice Hockey Championship in Ljubljana in 1966

The congress of the International Ice Hockey Federation, LIHG, which took place in the Olympic City of Innsbruck, decided after five-day debates to entrust Yugoslavia with the organization of the world ice hockey championship in 1966.

Yugoslavia has been member of the International Ice Hockey Federation for 30 years and has taken part in all contests. Ice hockey is with us quickly expanding and becoming a very popular sports branch.

The organization of the world championship will require great efforts. The great sporting event will attract not only the world press and sportsmen from all over the world, but also numerous tourists who will want to attend the contests. Yugoslavia, and above all Slovenia, as the tournament is to be held in Ljubljana, will have to be ready to meet the requirements of all visitors.

otroci berite

Pomladni dežek

DEŽEK VES DAN
ŠUMI IN PREPEVA.
FANTEK ZASPAN
OB OKNU SAMEVA,
PRSTEK DROBAN
PO ŠIPI HITI,
RIŠE MOŽIČE
NA MOKRE POTI.

GITICA JAKOPIN

Narisa! : Jože Ciuha

Strah išče službo

JANA

TISTEGA POPOLDNEVA SO SE V ŠOLI MOČNO ZAMUDILI. JAKEC, KI JE STANOVAL ONSTRAN POLJA, JO JE SAM SAMCAT DROBIL PROTI DOMU. NOČ JE BILA TEMNA. VETER JE ZAVIJAL ČEZ RAVAN, PO NEBU SO SE PODILI ČRNI OBLAKI. NITI ENA ZVEZDICA NI SVETILA JAKCU NA POT. ZEBLO GA JE IN TEŽKO JE ŽE ČAKAL, DA BO ZLEZEL ZA TOPLO PEČ.

TEDAJ SE MU JE ČEZ POT POSTAVILA BELA SENCA IN ZATULILA:

»BU-BUUU, BU-BUUU, NE GREŠ VEČ DOMU!
ČE V PEST TE DOBIM, TE V PRAH RAZDROBIM!«

JAKCU JE ZASTAL KORAK. »NIMAM RAD TAKIH NORČIJ,« JE REKEL NEJEVOLJNO.

»ŠPLOH PA, ČE SE HOČEŠ POGOVARJATI Z MANO, SE MI NAJPREJ PREDSTAVI!«

Želim dopisovati

Trbiž, 28. I. 1964

Dragi mi!

Oprostite, da se šele sedaj oglašam, zahvaljujem se Vam za pismo, ki sem ga sprejela in za prelepo knjigo, ki sem jo z velikim veseljem prejela že pred enim tednom. Knjiga mi je zelo všeč, posebno, ker sem bila že v Jugoslaviji in poznam več krajev, o katerih piše knjiga. Večkrat sem šla čez Predil v Kobarid—Tolmin, bila sem tudi v Cerknem, Idriji, pred dvema leti sem bila z mamo tudi v Ljubljani; peljali sva se celo v Velike Lašče, bila sem na Jesenicah, saj tam imam tudi enega strica, bila sem v Planici, ko so imeli tekme na skakalnici in sem takrat videla tudi Vašega predsednika Tita.

Tudi letos so mi starši obljubili, če bom pridna v šoli, da me bodo v počitnicah pustili v Jugoslavijo, kjer bi zelo rada obiskala Postojnsko jamo in bolnišnico Franjo. Lepo bi bilo potovati z nonotom, ker on pozna vse kraje in ima več časa kot moja mama, ker je moja sestra stara komaj eno leto in se mama zato nič kaj rada ne odpravi od doma.

Sporočam, da mi je že pisala ena punčka iz Sebnice, ki bi si rada z menoj dopisovala, pa me je malo sram, ker slabo pišem slovensko. Zmeraj moram nadlegovati mamo, kako se napiše ena ali druga beseda. Za celo pismo mi je potreba mnogo časa, ker se v naši šoli učimo samo italijansko in nemško, kar znam. Slovensko sta me mama in nono naučila, moj oče pa ne zna slovensko, je doma od tukaj iz Trbiža in zna le italijansko in nemško.

Mogoče je tam v vaših šolah kateri, ki se uči italijansko, tako bi bilo meni lažje, jaz bi pisala tja italijansko, on pa meni slovensko. Za danes končam in sporočam, da komaj čakam Rodne grude z novo križanko in se Vam ponovno zahvalim za prelepo knjigo.

Tople pozdrave vračajo, mama, nono, papá, sestra Danijela, posebno pa Mirella Comandini.

Mirella Comandini
Via Romana 52 — Tarvisio Centrale — Udine
Italia

»BU-BUUU!« JE REKLA SENCA PRETEČE. »JAZ SEM STRAŠNI STRAH IN STRAŠIM TOD OKOLI ŽE STO IN STO LET.«

»SEM SI KAR MISLIL,« JE REKEL JAKEC, »DA SI ŽE V LETIH. ZATO NI ČUDNO, DA SI POZABIL, KAKO SO TE UČILI V ŠOLI: NE REČE SE D O M U, TEMVEČ D O M O V !«

BELA SENCA JE PLANILA PROTI JAKCU. »BUUUU! TO ZAME NI VAŽNO! VAŽNO JE, DA TE DOBIM IN TE V PRAH ZDROBIM!«

JAKEC SE JE VESELO NASMEJAL: »MAR MISLIŠ, DA SE TE KAJ BOJIM? ŠE MALO NE. SAJ DOBRO VEM, DA JE STRAH ZNOTRAJ VOTEL, OKROG IN OKROG GA PA NIČ NI!«

»HUUU!«, JE ZASTOKAL STRAH, »LE KAKŠNI STE DANDANES OTROCI! NITI POŠTENEGA STRAHU SE VEČ NE BOJITE. KO SEM BIL MLAD, SO OTROCI KAR TREPETALI, ČE SO LE ZASLIŠALI MOJE IME. POVEJ, ALI SE TI RES NIČESAR NE BOJIŠ?«

»O, PAČ! TUDI JAZ SE BOJIM,« JE ODVRNIL JAKEC. »KADAR V ŠOLI PIŠEMO RAČUNSKO NALOGO, SEM VES PÖTEN OD STRAHU.«

ZDAJ JE STRAH ŠE GLASNEJE ZASTOKAL. ČE SE OTROCI BOJE LE RAČUNSKIH NALOG, TEDAJ SPLOH NIMA VEČ KAJ POČETI TUKAJ. NE PREOSTANE MU DRUGEGA, KOT DA GRE V POKOJ ALI PA SI BO MORAL POISKATI SLUŽBO DRUGOD.

JAKCU SE JE NESREČNEŽ ZASMILIL. ČE BI BIL PREJ VEDEL VSE TO, BI SE BIL NALAŠČ MALO PRESTRAŠIL, DA BI REVEŽA RAZVESELIL.

»ČE HOČEŠ, ME ŠE ENKRAT PRESTRAŠI,« JE USLUŽNO PONUDIL. »POTRUDIL SE BOM, DA ME BO ZELO STRAH.«

STRAH JE ODKIMAL. »MILOŠČINE NE MARAM. ZA POŠTENO DELO HOČEM POŠTENO PLAČILO.«

»POTEM JE NAJBOLJE, DA ODIDEŠ V SVET IN SI POIŠČEŠ DRUGO SLUŽBO,« JE REKEL JAKEC. »MOJ OČE VEDNO PRAVI, DA PRIDNE ROKE POVSOD NAJDEJO DELO.«

STRAH JE PRIKIMAL. RES MU NE KAŽE DRUGEGA, KOT DA VZAME POT POD NOGE IN ODIDE V SVET S TREBUHOM ZA KRUHOM.

POSLOVILA STA SE. JAKEC JE ODHITEL DOMOV, STRAH PA JE POBASAL SVOJO BISAGO IN SE ODPRAVIL NA POT.

KDO VE, KAM GA JE NESEL KORAK? NEMARA ŠE ZDAJ TAVA PO SVETU IN IŠČE NOVO SLUŽBO. KAJTI NIČ NE VERJAMEM, DA BI ŠE KJE NAŠEL OTROKE, KI SE BOJE STRAHU, KI JE ZNOTRAJ VOTEL, OKROG IN OKROG GA PA NIČ NI.

Narisal: Jože Ciuha

kulturni zapiski

PODELJENE SO BILE PREŠERNOVE NAGRADE

Ob letošnjem Prešernovem dnevu je predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada SR Slovenije dr. Heli Modic na slavnostni akademiji v dvorani Slovenske filharmonije podelil Prešernove nagrade za največje kulturne dosežke v preteklem letu: gledališki igralki Štefki Drolčevi, pesniku Edvardu Kocbeku, pisatelju Mišku Kranjcu, akademskemu slikarju Mariju Preglju in s področja glasbe — Slovenskemu oktetu. Obenem je sporočil, da se podele nagrade iz Prešernovega sklada še trinajstim drugim ustvarjalcem in eni skupini.

USPELO GOSTOVANJE BEOGRAJSKE OPERE NA DUNAJU

Na devetdnevem gostovanju so se beograjski operni umetniki predstavili Dunajčanom z dve-ma ruskima operama, z »Igralcem« Prokofjeva in »Hovanščino« Musorgskega. Največ priznanj jim je prinesla predstava Massenetovega »Don Kihota«, ki je bila za dunajske gledalce resnično doživetje. Junaka večera sta bila »žalostni vitez« Miroslav Čangalović in njegov zvesti Sancho — Slovenec Ladko Korošec. Obema je vodstvo Dunajske opere ponudilo nastope. Predstavi je prisostvoval tudi predsednik avstrijske republike dr. Schaerff. Med odmorom je sprejel upravnika

Člani Slovenskega okteta Lipovšek, Strukelj in Grošelj z umetniškim vodjo Voduškom in dirigentom Glasbene matice iz Clevelanda Antonom Šubljem, fotografirani v Clevelandu

Slovenski oktet z rojaki iz Fontane in Hollywooda

beograjskega gledališča, direktorja opere in soliste. Operativni vodja Dunajske državne opere dr. Schneider je dejal, da je bil uspeh Beograjčanov velik, da je bilo za dunajske umetnike in občinstvo izredno zanimivo videti in slišati dela, ki jih tam ne izvajajo in jih niti ne morejo tako dobro izvesti.

VELIKI USPEHI JUGOSLOVANSKEGA FILMA »KOZARA«

V pariških kino dvoranah je bil na sporedu od lanskega julija do letošnjega januarja. Prikažejo ga tudi po drugih francoskih mestih ter po nekaterih afriških državah, ki so odkupile francosko sinhronizirano verzijo.

V Rimu so se udeležili predpremiere filma »Kozara« številni ugledni italijanski kulturni in politični delavci, predstavniki diplomatskega zbora in domači ter tuji novinarji. Film je dobil odlične ocene, občinstvo pa ga je nagradilo z dolgotrajnim ploskanjem. Tudi v Budimpešti so predvajali »Kozaro« za javne in kulturne delavce in za voditelje diplomatskih misij. Izredno zanimanje je vzbudil film »Kozara« tudi v Atenah, kjer dnevni tisk obširno piše o njem. »Film

Bratje Lorenz bodo z glasbo osvojili svet

JANA MILČINSKI

Spomnjam se jih, ko so še kot kratkohlačniki, v belih srajcah in s pentljami pod vratom, nastopali v nižji glasbeni šoli.

Najmlajšemu, Tomažu, je bilo komaj devet let, ko so na pobudo profesorja glasbe ustanovili svoj trio. In medtem, ko so se njihovi vrstniki podili po travnikih Mestnega loga v predmestju Ljubljane, so bratje Lorenz vadili svoje instrumente: Primož klavir, Tomaž violino in Matija violončelo. Zdaj jim teče že deseta obletnica skupnega dela. Mnogo vztrajnosti in pridnosti je bilo treba in marsičemu so se morali odreči, da se danes lahko pohvalijo z uspehi, ki segajo že čez meje rodne domovine.

»Vesela in ponosna sem na uspehe svojih sinov,« je rekla njihova mama. Po prvih koncertih v Ljubljani, je trio Lorenz obiskal vse večje kraje Slovenije. Povsod so jih sprejeli z občudovanjem in navdušenjem. Kmalu so jih povabili tudi v druge republike in uspešno so se predstavili koncertnemu občinstvu v Beogradu, Zagrebu

je,« pišejo časopisi, »pravo odkritje; to je vojna epopeja, polna humanizma in prikazuje nadčloveške napore ljudstva, da bi doseglo svobodo.«

PREDAVANJE O IZSELJENCIH V CELJU

V veliki dvorani Narodnega doma v Celju je dne 28. januarja govoril o naših izseljencih novinar Dela Stane Lenardič. Hkrati so vrteli tudi film »Naši izseljenci po zahodni Evropi«, ki ga je posnel tovariš Stane Lenardič, ko je kot novinar Dela potoval po zahodni Evropi ter je obiskal tudi naše izseljenske kolonije. Obisk je bil dober.

PRIZNANJE SLOVENSKEMU KNJIŽEVNIKU

Nagrado poljskega PEN kluba so podelili književniku Francetu Vodniku kot priznanje za prevajalsko dejavnost iz poljščine v slovenščino, ki obsega doslej nad dvajset knjig. S prevajanjem je začel pred več kot tridesetimi leti in je prevedel dela najvidnejših predstavnikov poljske književnosti iz preteklosti in sedanjosti.

in Opatiji. Leta 1960 so v Zagrebu na tekmovanju Komornih ansamblov osvojili prvo nagrado.

Sledila so tudi prva gostovanja v tujini. Nastopili so v Trstu in Benetkah in v Trstu so njihov koncert posneli tudi za radio. Za bližnjo pomlad jih spet vabijo v Trst.

Velik uspeh so dosegli v Zahodni Nemčiji v mestu Bayreuth, kjer se na vsakoletnem mladinskem festivalu srečajo mladi glasbeni talenti in gostje iz vseh delov sveta. V letu 1962 je brate Lorenz doletela čast, da so nastopili na otvoritvenem koncertu. Takrat in na kasnejših nastopih so jih poslušalci iz Wagnerjevega mesta nagradili z navdušenim ploskanjem in kritike tamkajšnjih časopisov so bile polne pohval in občudovanja.

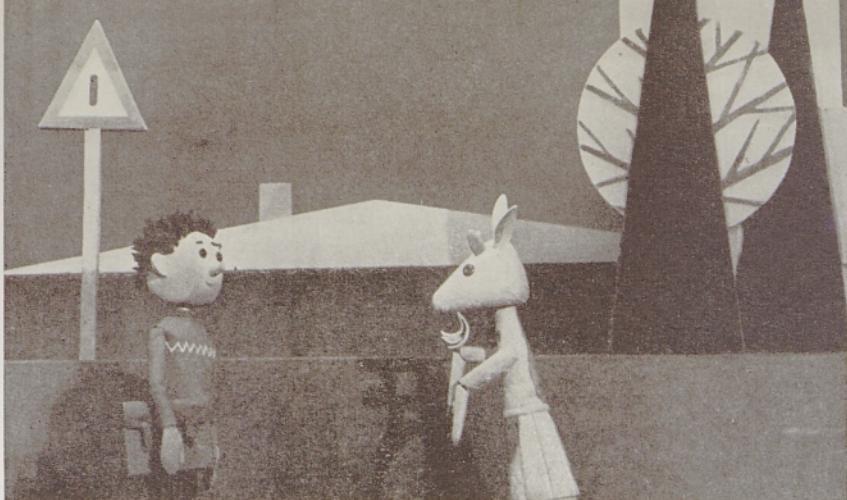
Pred nedavnim so se vrnil z uspele turneje po nekaterih mestih južne Francije. Poslušalci in kritiki so mlade umetnike navdušeno sprejeli in jim za njih kvalitetna izvajanja izrekli najlepša priznanja. Še posebej pristrčno je bilo srečanje z ljubitelji glasbe v mestu Poitiers, ki je z Ljubljano navezalo tesne prijateljske stike.

Za bližnjo prihodnost imajo veliko načrtov: koncert v Ljubljani, Zagrebu in Somboru, za jesen novo povabilo v Wagnerjevo mesto Bayreuth. Ponovno so vabljeni tudi v Francijo v Bretagne in veselilo jih bo, če bi takrat lahko obiskali tudi kraje, v katerih žive naši izseljenci.

Predstavljamo vam

naše lutkovno gledališče

M. J.

Prizor iz igrice *Belobradka*. Lutke: Janko Štefe, Scena: Milan Butina

V Ljubljani imamo dvoje lutkovnih gledališč. Lutke na vrvici — ali marionete — igrajo v lepo urejeni, a žal tako majhni dvorani, da marsikdaj zmanjka prostora za vse navdušene obiskovalce, ki bi si radi ogledali svoje male, lesene junake.

Gledališče ročnih lutk pa je povečalo svoj avditorij preko vse Slovenije. Na avtobus nalože lesenoglave junake, zločljivi oder in nekaj najpotrebnejših kulis, zraven prisedejo živi sodelavci, tisti, ki s svojo ročno spretnostjo ožive lesene igralce in jim posodijo svoj glas. Tako prepotujejo ves večje in manjše kraje Slovenije in neštetim otrokom prinesejo uro zabave in pravljичnega razvedrila.

Marionetno gledališče potrebuje tehnično zahtevnejši in večji oder. Takih odrov je zaenkrat v Sloveniji le malo in zato marionete redkokdaj gostujejo izven Ljubljane

Ljubljansko lutkovno gledališče slavi letos 15-letnico svojega obstoja. Za slavnostno predstavo pripravljajo premiero Maeterlinckove »Si-

Prizor iz *Ostržka*. Lutke: Mara Kraljeva. Scena: Vlado Rijavec

nje ptice«, ki jo je z risbami in likovno interpretacijo opremil naš priznani umetnik France Mihelič. Ob tej priložnosti je tov. Dežman, direktor lutkovnega gledališča, za bralce *Rodne grude* povedal nekaj zanimivosti:

»V letu 1958 smo prvokrat gostovali v tujini. Povabljeni smo bili na lutkovni festival v Bukuresti, kjer smo s Franeta Milčinskega igrico »Zvezdica Zaspanka« vzbudili tolikšno zanimanje, da so nas za prihodnje leto ponovno povabili na lutkovni festival in to pot v Zahodno Nemčijo v Bochum. Tam smo igrali Collodijevega »Ostržka«, ki so ga posneli tudi na filmski trak za lutkovni arhiv.

Leto za tem smo spet odpotovali v Zahodno Nemčijo na 14-dnevno turnejo. Teden dni smo se mudili v Kölnu, kjer so za barvno televizijo posneli »Zvezdico Zaspanko« in »Ostržka«, ki smo ju za to priliko nekoliko skrajšali in predvajali v nemščini. Naslednji teden pa smo z našimi lutkami obiskali nekaj večjih mest; povsod smo dajali po dve predstavi, popoldne za otroke in zvečer za odrasle. Pri obeh, pri malem in pri velikem občinstvu smo dosegli velik uspeh. Tudi časopisne kritike so bile polne hvale in priznanj.

V letu 1961 smo obiskali lutkovni festival v Varšavi. Naslednje leto pa smo v okviru slovenske kulturne manifestacije gostovali v Grazu. Medtem ko smo prejšnja leta v inozemstvu predstavili le marionete, smo v Grazu pokazali tudi ročne lutke in lutke na paličice. Za letos smo povabljeni na lutkovni festival na Dunaj.«

In katere lutkovne predstave so imele največ uspeha?

»Najbrž kar vse. Naše občinstvo se nikoli ne postara. Zmerom je mlado in navdušeno, pa čeprav so med njimi tudi babice in dedki, mame in očetje, tete in strici. Ob lutkah postanejo vsi — od najmlajšega pa do najstarejšega mladi in srečni.«

Pomlad je tu, ljudje pa gredo

MISKO KRANJEC

Breskev cvete

na našem podoknu, v toplem, prisojnem kraju pred hišo, kjer je vedno največ sonca in najmanj vetrov, ki jim Kelenčeva hiša zapira pot do sem; tam se tudi materine kokoši venomer prepelijo v prsti. Pa se še z Lojzom najraje zatekava tja zdaj spomladi, če sva že doma. Pomlad je razkošna, kipeča, polna cvetja, polna žuborenja in cvrčanja v zraku, poplesavanja metaljev v soncu, polna belih oblakov, ki dan na dan plovejo proti severu, kamor so še pred nedavnimi letele divje race in divje gosi. Je pa v tej pomladi tudi sama vznemirljivost, vsaj zame, zaradi Lojzovega odhoda na sezonsko delo, česar ni več moč spreminiti, dan odhoda se pa tako naglo, nezadržno približuje. Oče in mati še spregovorita vsak dan o tem, oče ko da se pripravlja, čeprav nima kaj vzeti s seboj: v črno prepleškani leseni kovčeg mu bo mati položila vsega le še eno srajco, da se bo preoblekel, kadar bo dal drugo prati; ravno tako bo Lojz dobil še eno srajco iz debelega domačega platna, ki mu jo je pred kratkim sama zašila. Vso drugo obleko bosta imela na sebi. Oče bo tudi obut v škornje, imel bo oblečen suknjič, Lojz bo bos, le suknjič bo tudi on imel. Kaj več ne premoremo. — Oče si je že tudi pripravil koso s kosiščem, vse lepo povezal skupaj. V kovčeg je spravil klepač, voder in kamen. V žetvi bo kosil ko vedno doslej. Kosci tudi nekoliko zaslužijo.

Z Lojzom ne govoriva o njegovem odhodu, ko da nama tega vobče ni mar. In vendar naju oba muči to neizogibno dejstvo, celo mene, ki bom ostal čisto sam z mlajšim bratcem. Lojz je sila obziren do mene, vsaj zdaj: za vse na svetu ne bi hotel o tem spregovoriti. Vesel je, poln življenja, ki kar kipi v njem: ko da hoče pogoltati, pa prav zares pogoltati vso naravo z živalmi vred. In tokrat ne le, da se me ne otesa, povsod me vlačí s seboj, kar čez noč sva postala prijatelj, kot še nisva bila nikdar, ko da sva si doslej bila zgolj v napotje, vsaj jaz njemu.

V njem se je oglasilo nekaj divjinskega, nekaj silovitega, sla po žitju, bivanju, kar je v tem našem močvirju le surovejše ko drugod, pa se že zaradi naše neogljenosti ublažuje, obdaja z nečim mehko, ko da bi trda tla pregrnil z mehko odejo: nobena stvar ni več gola življenjska sla po tem bivanju.

Tudi oče se je v tem času spremenil do mene, ko ostajam najstarejši možki pri hiši, vsaj ko začasni gospodar, in ko da zdaj morata oba, oče in Lojz predati meni ne le vse skrbi za vzdrževanje družine, temveč tudi vse skrivnosti go-

Narisal: Pečar

spodarjenja. Pri Lojzu kljub njegovim trinajstim letom vse te sile niso nič manjše ko pri očetu, le da morda nekoliko surovejše, a hkrati že tudi toliko bolj zavite v tenčico mladostne zavzetosti in lepote. Ne več gola sla po bivanju, kar ima v sebi sleherna žival, pač pa sla po življenju, ki naj bi bilo lepo, in kar je skoraj nadomoma planilo vanj, vsaj zdelo se mi je, da se je skoraj »čez noč« spremenil. Se je javljalo samo od sebe? Je bilo v tem kaj zavestnega? A od kod naj bi prihajalo samo od sebe, ker bi potem moralo kje samo od sebe bivati? Če pa je prihajalo zavestno — od kod Lojzu pri njegovih trinajstih letih ta zavestnost? Ker jo je bil prevzel po očetu, v drobcih, utrinkih? Toda od kod spet očetu sla, da je vzel v roke kamenček, položil predse tablico in risal, ko pa mu ni nihče nikdar v življenju pripovedoval o tem, da je treba, in da je celo moč narisati tisto, kar človek hoče, ali vsaj kaj podobnega? A če je že moč — čemu, komu, zakaj pa je to potrebno? Ko pa smo narisano že naslednji trenutek tudi zbrisali. In če bo nam uspela še takšna, tako enkratna umetnina, bi jo zbrisali s tablice, narisano na papir vrgli v ogenj, zarisano na steno bi mati postrgala, ko bi jo belila. Kaj pa smo vedeli o umetnosti? O tem, da se človekov duh tudi v čem takim sprošča? Toda, kako naj bi nam uspelo nekaj enkratnega?

Zdaj ne rišemo več, zima se je umaknila, noči so se skrčile, jutra zgodaj zadihajo na naša okna, na pelargonije in fuksije, ki tako lepo poganjajo. Tablica in kamenček počivata. Zdaj zunaj narave riše, slika. Tako mi ne znamo. Ne, cvetoči breskvi in njenemu vonju, pa še vsemu naskrog nje, kar trepetá, temu mi nismo kos, nikdar ne bomo kos naravi, ki je zadihala tako polno okrog nas, nikdar temu, da, temu še manj kar se sprošča v nas. Tudi knjige smo zapustili, in zgodbe iz biblije se razblinjajo ob življenju, ki kipi okrog nas, in v teh pripravah na odhod očeta in Lojza na sezonsko delo.

(Odlomek iz romana »Mladost v močvirju«, ki je prejel letos Prešernovo nagrado)

naši ljudje po svetu

IZ FRANCIJE

NOV ODBOR DRUŠTVA SAVA

V nedeljo 26. januarja je imelo naše društvo Sava letni občni zbor, na katerem smo izvolili novi odbor. Za predsednika je bil izvoljen Anton Jazbinšek, za drugega predsednika Franc Povh. Tajnika sta Franc Abram in Johan Pacek, blagajnika: Franc Vodenik in Georges Marovič. Preglednika računov: Ferdinand Pinter in Jože Raušek, pevovodja Eugen Diem. Člana nadzornega odbora: Jože Planinc in Adolf Garber, zastavonoše Alojz Moltara, Anton Močilnik, Franc Podobenik, pomožni blagajniki za posamezne naselbine: Marko Sajevec, Stefan Brezovšek, Franc Povh, Blaž Mergole, Martin Krevcl, Adolf Garber in Cerkuš.

Navzoči so z zadovoljstvom sprejeli poročilo blagajnika, iz katerega je bilo razvidno, da je društvo lani izplačalo za pet primerov smrti svojih članov 110.000 starih frankov, za drugo podporo in darila pa blizu 150.000 starih frankov. Poleg tega je društvo izvedlo uspešno nabiralno akcijo med člani in tukajšnjimi trgovci za obnovo Skopja. Zbrano vsoto so predstavniki društva izročili lani ob obisku Slovenije na Slovenski izseljenski matici.

Ob zaključku je predsednik pozval navzoče, da naj skušajo pridobiti društvu čimveč novih članov, predvsem iz vrst mladine, in da društvo tudi nadalje uspešno deluje na kulturno prosvetnem področju, kakor je doslej.

Na dobro srečo društvu in za lep napredek v bodočem letu smo dvignili kupice in krepko trčili.

Martin Blatnik,
Merlebach, Moselle, Francija

TRIDESET LET ORGANIZACIJE PROGRESIVNIH SLOVENK AMERIKE

Letos 4. februarja se je izteklo trideseto leto od ustanovitve organizacije Progresivnih Slovenk Amerike. Pobudo zanjo sta dali Mary in Anne Grill. V okviru organizacije, ki ima svoje krožke v različnih slovenskih naselbinah v ZDA, delujejo razni odbori. Progresivne Slovenke so priredile že mnogo kulturnih, socialnih in drugih prireditev, organizirale so razne akcije in se zlasti vedno izkazale, kadar je bilo treba pomagati staremu kraju. Svoje jubilejno slavje bodo imele v maju. Temu jubileju bo posvečen tudi njihov letošnji skupni izlet v Slovenijo. Vrlim Progresivnim Slovenkam toplo čestitamo k jubileju njihove organizacije, kateri želimo še številnih nadaljnjih uspehov!

SLOVENSKO DRUŠTVO »DANICA« V AVSTRALIJI

Kakor vam je že znano, imamo Slovenci tukaj v Little Lake, provinca Warilla svoje društvo »Danica«. Povedati moram, da društvo vidno napreduje in tudi

Takole so miklavževali pri slovenskem društvu Danica v Avstraliji

članov ima vedno več, da smo lahko na to kar ponosni. Pred nekaj meseci smo imeli slovenski družabni večer, ki je vsestransko lepo uspel. Tudi obisk je bil zelo številen in udeleženci zelo zadovoljni. Še danes ne morejo pozabiti, kako je bilo prijetno, ko smo se zbrali skupaj, se po slovensko pogovorili, pa zapeli in zaplesali naše stare domače polke in valčke. Res je bilo zelo imenitno.

Priredili smo tudi miklavževanje. Le da je bila letos prireditev združena z bogatim programom. Uvodno besedo je spregovoril rojak Andrej Oblesčak, ki je orisal zgodovino našega društva in nato napovedoval program. Na programu so bile Prešernove pesmi. Recitirali in peli pa so otroci naših zavednih slovenskih staršev, stari od 8 do 15 let. Sledila je brezplačna pogostitev, mladi recitatorji pa so prejeli še lepa darila od našega društva. Nato je prišel Miklavž s svojim spremstvom in darili.

Miklavževemu obisku je sledila glavna točka našega programa: vesela enodejanika »Kmet kupuje koso.« Igrali smo jaz in rojalka Arhar in Pirnar. Igrica je zelo navdušila. Gledalci so na vsak način hoteli, da jo ponovimo, toda bilo je že pozno, pa jim nismo mogli ustreči.

Po zaključku nam je Polde Arhar zaigral na kitaro, da smo se zavrteli v veseli polki. Res, bil je prav prijeten, lep večer. Za uspešno prireditev gre zahvala predvsem dobri organizaciji in izvedbi, za katero imajo največ zaslug predsednik Andrej Oblesčak, Polde Arhar in ves ostali odbor.

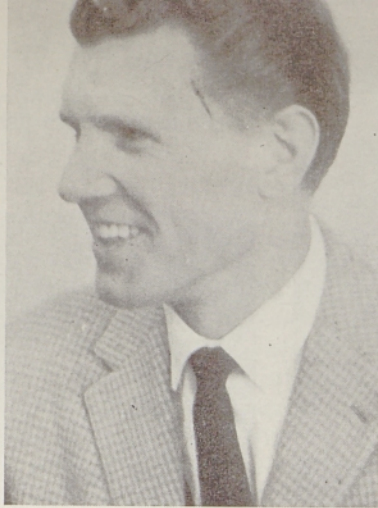
Za pusta se bomo pa spet srečali in malo zavrteli.

Zvonko Groznik, Avstralija

Prav veseli smo bili Vašega sporočila o lepem napredku društva »Danica«. Se vidi, da imate v odboru ljudi, ki znajo vsako stvar na pravem koncu prijeti. Čestitamo vam in vsem sodelujočim in želimo nadaljnjih uspehov. Kmalu nam spet pošljite kaj novic.

Uredništvo

Pianist Anton Soler iz Buenos Airesa — ki je prispel januarja, je bil letos prvi rojak, ki je obiskal stari kraj

Foto: M. Švabič

Združeni slovenski pevski zbori, ki so nastopili na kulturnem festivalu v Buenos Airesu v korist Skopja

IZ ARGENTINE

Zbirke za Skopje

V Parani (Entre Rios) sta Mile Bogic in Juan Šavor v uspeli kampanji zbrala skoraj 11.000 pezov. Kampanji se je pridružila celo katoliška duhovščina, Rosario (Santa Fe), »Jugoslovanski center«, konzul Branko Rubeša in druge organizacije, so z Jugolinijo poslale več kot 200 kg materiala. Prav tako so s pomočjo Rdečega križa omenjene pokrajine, zbrali več kot 200.000 pezov. Izredno uspešen je bil v mestu Rosario obisk gospoda Mate Zaferina, kot predstavnika Centralnega komiteja za pomoč Skopju (komite ima sedež v Buenos Airesu)

V Arequitu (Santa Fe) je rojakinja Petrona Vrankovič prispevala okoli 12.000 pezov.

Presidencia Roque Saenz Peña (Chaco), jugoslovansko, bolgarsko in čehoslovaško društvo, dalje protestantska cerkev ter množica ustanov in trgovskih podjetij, so se odzvali pozivu. »Društva jugoslovanske samopomoči«. S pomočjo dopisnika Lipe, gospoda Josea Carica, so poslali vsoto 251.000 pezov, kljub temu, da je slabo vreme preprečilo prebivalcem te pokrajine, da bi pravočasno obrali sadje in spravili pridelke. V Tandilu (turistično središče) in Lomi Negri (proizvodnja argentinskega cementa) sta Jose Piskulic in Juan Kružič z uspelo dejavnostjo nabrala skoraj 6.000 pezov.

V Buenos Airesu, glavnem mestu argentinske republike, so kot osrednjo akcijo organizirali festival. Ves dobiček — 55.000 pezov so namenili žrtvam Skopja. Uvodno besedo je spregovoril sodelavec Lipe in predsednik komisije za pomoč Skopju. Na festivalu je nastopil tudi slovenski mešani zbor z nad 80 pevci pod vodstvom dirigenta Jakoba Kreblja. Takega števila ne pomnimo že od leta 1944. Ta veliki kulturni uspeh je prvi korak k združitvi treh slovenskih društev v tem mestu, Takih srečanj si še želimo.

Pri zbiranju prispevkov za Skopje je tesno sodeloval z jugoslovanskimi organizacijami argentinski Rdeči križ, kar je delo zelo olajšalo. Ne le Jugoslovani, tudi njihovi prijatelji, razne organizacije, društva in posamezniki so doprinesli k moralnemu in finančnemu uspehu te velike akcije. Značilen je dogodek v klinični bolnišnici dr. Manuela Arbeltala v Buenos Airesu, kjer so bolniki, zdravniki in uslužbenci zbrali za Skopje 5.400 pezov.

Naši rojaki v Buenos Airesu so do zadnjega kotička napolnili doorano, ko je bil prirejen v korist Skopja velik kulturni festival

Mladinski krožek slovenskega društva Ljudski oder v Buenos Airesu. Fotografirani so po proslavi materinskega dneva leta 1962

*S proslave ob 40-letnici
naselbine v Sallauminesu, Francija*

*Kastelic Franc, požrtvovalni društveni
delavec pri Udruženju Jugoslovanov
v severni Franciji*

*Na ortu Jožice Hiti v Geislingen Steige,
Nemčija, se vidi, da ga neguje skrbna roka
slovenske žene. Obiskala jo je mlada znan-
ka, Albinca Skopec s sinkom Renatom. Obe
sta naši naročnici*

*Takole so se zabavali lani na vinski trgatvi
v Freyminju, Francija*

Radi bi peli po slovensko

VERA VALENCI

Nedeljsko popoldne v Spitalu ob Dravi, Avstrija, oktobra 1963. Iščem našega naročnika Ivana Zajca v Fridhof Nansen Strasse. Sprejme me njegova tašča, rojakinja Gladekova, vsa vesela od presenečenja, da je nekdo prišel iz Ljubljane.

— Zajc in moja hči takoj prideta, pravi Gladekova in že pristavlja kavo. V tem vstopi mlad svetlolasi fant.

— To je moj sin Ludvik, pojasni Gladekova. Pri vojakih je sicer, zdaj pa je na dopustu.

— Kako je, Ludvik, v Avstriji, ga vprašam.

— Gre, odgovori mladenič. Dokler je človek mlad in zdrav, povsod gre. Pa kljub temu nam je včasih dolgčas. Ko se zberemo slovenski fantje, bi radi katero domačo zapeli, a smo povečini že pozabili slovenske tekste, ker smo zelo majhni prišli sem.

Prišel je tudi Ivan Zajc z ženo Marijo, ki je imela v naročju nekaj mesecev starega sinčka Romana.

— Ooo! Iz Ljubljane! sta vzkliknila oba hkrati.

Pa se menda res ne da opisati, kako prijetno je vsakomur v tujini, če sreča človeka iz rojstne domovine pa čeprav ga prej še nikdar ni videl. Pri njih sem zvedela, da je v tem kraju okrog

Naročnik Rodne grude Ivan Zajc s svakom Ludvikom v Spitalu ob Dravi

Tako so dolga leta živeli naši mladi ljudje, ki so iskali kruha v tujini — v Lagerstrasse v Spitalu ob Dravi, Avstrija

dvesto slovenskih družin. Moški večinoma delajo po gozdovih. Stanovanjsko naselje pa je mešanica tuje delovne sile, največ je Madžarov. Sosedna ulica se imenuje Lagerstrasse, ker je pred leti v barakah bilo taborišče beguncev iz raznih držav in zbirališče mladih ljudi od vsepovsod, ki so iskali srečo v tujini.

— Čeprav smo blizu Slovenije, izjavlja Zajčeva žena, imamo domotožje. Vaša revija RODNA GRUDA nam ga v veliki meri blaži. Ko jo prebiramo, se mi zdi, da ni več meje, ki nas loči od domovine in vse moje misli so doma.

Tuja delovna sila je potrebna, zato zanjo povsod na svetu zidajo primerne stanovanjske bloke. V teh blokih v Spitalu ob Dravi živi zdaj tudi precej naših ljudi

Dve pismi - dve zgodbi

JOHN IZ CLEVELANDA:

L. 1920 MI JE STRIC POSLAL DENAR
ZA V AMERIKO

Leta 1914, ko se je pričela prva svetovna vojna, mi je bilo 15 let. Oče mi je rekel: — Pojdi v Leoben v rudnike delat, da ti ne bo treba k vojakom. Res sem šel. Štiri leta sem bil tam. Trdo sem garal. Potem sem se vrnil — to je bilo decembra 1918. Medtem je Logatec, kjer sem bil doma, pripadel Italiji. Tako sem postal italijanski državlján.

Leta 1920 mi je stric Luka Trček poslal denar za pot v Ameriko. Dobil sem italijanski potni list in prispel v Ameriko kot italijanski državlján, čeprav vedno zaveden Slovenec. V Clevelandu je bilo med Slovenci razgibano društveno življenje. Z veseljem sem se vključil vanj. Sodeloval sem pri dramskem društvu Lilija, pri Čitalnici in direktoriju Slovenskega doma na Holmes Ave. Leto kasneje so me izvolili za tajnika društva Lilija, čitalnice in Slovenskega doma. Pozneje sem postal tajnik društva Kras št. 8 SDZ in društva sv. Jožef št. 169 KSKJ. Do leta 1930 sem deloval kot društveni tajnik. Doživel sem razgibano rast naših društev. Poznal vrsto društvénikov, ki jih danes ni več. Poslovili so se in odšli po poti, ki nekoč čaka tudi nas...

Leta 1930 sem odprl trgovino in jo vodil trideset let. Zdaj sem upokojenec. Minila so leta, dobro in slabo, vse so odnesla s seboj. Zdaj imam zopet čas pisati, a tistega poguma ni več. Nekam počasn sem postal.

Zelo rad pa še obiskujem slovenske kulturne prireditve. Sezona poletnih izletov je za nami, začele so se prireditve v dvoranah naših domov. V teh je gostoval tudi Slovenski oktet iz Ljubljane. Dvakrat je nastopil v Clevelandu. Za prvega v oktobru nisem več dobil vstopnice, za drugi koncert pa mi je Mrs Poljšakova preskrbela vstopnico. Ne bom opisoval koncerta. Le kratko naj povem: bilo je lepo! Velika dvorana in balkon Slovenskega narodnega doma na 6417 St. Clair Ave sta bila natlačeno polna (obakrat!). Slovenci so prišli tudi iz sosednih mest: Lorain, Girard, Akron in drugod. Sami stari zavedni Slovenci in z njimi otroci, unuki, pravnuki... Bilo je lepo, lepo...

Naj še omenim, da je utrip našega društvenega življenja tu v Clevelandu še kar krepak. V nedeljo 17. novembra je društvo Lilija priredilo igro Matura v Slovenskem domu na Holmes Ave, Glasbena matica je imela koncert v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Tudi upokojenci

imamo kar precej svojih prireditev. Jaz spadam na St. Clair Ave.

Tako nam teče in se izteka življenje tu — daleč od zemlje rodne...

Pozdrav vsem bralcem Rodne grude

JOHN TRČEK

SEDEM LET JE NA TUJEM
TONY IZ TORONTA

Sedem let je minilo od takrat, ko sem kot mlad fant poln hrepenenja po tujem svetu zapustil rojstno vasico Pristavo blizu Ljutomera. Zapustil sem očeta in mater, dva brata in sestro. Komaj 19 let mi je bilo, bil sem izučén pleskar in soboslikar.

Ni potreba, da podrobno pripovedujem, kako je bilo in kako sem iz dneva v dan, da, iz ure v uro spoznaval, kako trda in mačehovska je tujina. Ni me čakala topla postelja, niti delo. Kako sem sanjal o domači, mali, topli kuhinji in mizi s kruhom na njej! Ni treba, da bi bila na njej pečenka, dobra bi bila domača kislá krompirjeva juha, dober bi bil domač, čeprav tudi koruzen kruh. Ni bilo domače besede, ne sorodnikov, ne prijateljev. Kako bridka je že zavest, da si — sam. Angleško sem lomil le nekaj besed, precej dobro pa sem znal nemško. To mi je pomagalo, da sem po dveh tednih dobil delo, ki sem ga nato čez tri tedne spet izgubil. Mojster me je plačeval po dolar na uro. Potem se mu je pa ponudil drug delavec, ki mu je delal za osemdeset centov in bil sem na cesti.

Dolar na uro — to je lepa plača, boste mislili. Pa ni tako. Ta denar je komaj zadostoval za skromno hrano in stanovanje. Za stanovanje sem plačeval deset dolarjev tedensko, ker sem imel tudi malo kuhinjo, ki smo jo pa trije uporabljali. V steni je bilo toliko miši, da je bila luknja pri luknji. Miši so mi vedno pojedle tudi ves kruh. Kadar sem bil zaposlen, sem zaslužil čistega dvaintrideset dolarjev na teden, od tega sem plačal za stanovanje deset dolarjev, ostalo je bilo za sproti — za hrano, tramvaj, avtobus. Za obleko ni ostalo nič in tako niti v kino nisem mogel, ker sem bil preslabo oblečen. Kako grenko je to za mladega človeka.

S kako krvavimi žulji in grenkim zatajevanjem sem si ustvaril tu svoj dom. To vem le sam in tisti, ki so isto izkusili. In teh ni malo. Naj končam, saj vem, da takšnih pisem prejme vaše uredništvo precej vsak dan. Prilagam štiri dolarje za naročnino in en dolar za tiskovni sklad. Želim lepi Rodni grudi, da bi izhajala še mnogo, mnogo let, da jo bodo lahko brali tudi moji otroci.

Na svidenje letos v domovini!

TONY VRŠIČ

Stanko s harmoniko

BRANKO SENICA

Petdeset let je Stanku HACETU in vseh petdeset je preživel v Ameriki. Kako tudi ne, ko pa se je v tej prostrani deželi že rodil. Vendar govori Stanko tako lepo slovenščino, kakor da bi obiskoval slovensko šolo. »Saj sem jo, čeprav privatno,« se nasmeji, ko se spomni svoje mladosti. »Dopoldne sem obiskoval ameriško šolo, popoldne, potem ko sem napisal šolsko nalogo, pa mi je mati potisnila v roko slovensko berilo z besedami: 'Beri sinko, na glas beri, da ne boš nikoli pozabil našega jezika.' Bral sem, doma smo se pogovarjali samo slovensko, zato mi slovenščina še kar dobro teče...«

Blaž in Marija Hace iz Loža na Notranjskem sta garala od zore do mraka, pa nista zaslužila toliko, da bi dostojno preživljala družino.

Leta 1906 se je Blaž odločil. »Gremo v Ameriko. Tam, pravijo, se dobro zasluži.«

In so res šli. Najprej so se ustavili v New Yorku, kasneje pa so se za stalno naselili v Clevelandu.

Stanko je njun najmlajši otrok. Že od rane mladosti mu je mati prepevala domače pesmi, zato ni čudno, če se je tudi sam ogrel zanje. Rad je igral harmoniko, tako dolgo je prosjačil zanj, da so mu jo končno kupili. Potem se ni več ločil od nje — na mali klaviaturi je postal pravi mojster.

Ko se je pred šestimi leti po očetovi smrti preselil v Kalifornijo, je pričel razmišljati o svojem orkestru. Ustanovil je kvartet »The polka Aces« (Asi polke), s katerim je kmalu zaslovel po vsem Long Beachu.

Po vsakdanjem delu — uslužben je v neki letalski tovarni, kjer izdeluje zakovice — je igral v »Rastic roomu«, »Heidelbergu« in drugod. Same slovenske polke in valčke. Gosti v restavracijah, kjer je igral, so bili navdušeni in ploskanju ni bilo kraja.

Nekega dne pa je v pristanišče v Long Beachu priplula velika in lepa ladja z jugoslovansko trobojnico na krmi. Stanko še danes ne ve, kaj ga je prav tisti dan zaneslo v luko. Najbrž je bilo zgolj naključje, kot se to v življenju tolikokrat zgodi. Prav počasi se je približal ladji, kot da bi ne mogel verjeti svojim očem. Potem se je oprezno povzpel na palubo. Prvič v življenju je stal na jugoslovanski ladji. Na veliki, novi ladji, ki je priplula iz domovine njegovega očeta...

Od tistega časa dalje je Hacetov kvartet ob dnevih, ko je v Long Beachu zasidrana jugoslovanska ladja, brez kapelnika. Pri »The polka

Aces« mora igrati nadomestni harmonikar, kajti Stanko Hace je s svojo harmoniko na ladji, pa naj se ta imenuje kakorkoli, samo da pluje pod jugoslovansko zastavo. Ob večerih raztegne svoj »meh«, domača pesem zadoni po ladijskih prostorih in postavni mornarji se v salonu zavrtje z brhkimi rojakinjami.

»Well,« pravi Stanko Hace razigrano, »zdaj je pa že skrajnji čas, da tudi jaz obiščem svojo domovino. Če ne letos, drugo leto bova z Doroti gotovo prišla. Vidiš, moja žena je holandskega porekla, toda v njenih prsih bije jugoslovansko srce. Ej, kako prijetno se počuti med našimi rojaki in koliko naših besed se je že naučila! Harmoniko bom vzel pa kar s seboj na pot in na tisti ladji, s katero bom potoval — ta bo kajpak jugoslovanska — jim ne bo dolgčas. Vso pot bom take igral, da bomo dvakrat hitreje doma...«

Razgreti plesalci v salonu »Goranke« Stanku Hacetu niso dali miru. Nenehoma so ga prigajali, naj zaigra zdaj to, potem pa spet drugo »vižo«. In Stanko jim rad ustreže. Prebiral je s prsti po klaviaturi in najinega pogovora je bilo konec.

Morda ga letos še ne bo k nam. Toda drugo leto bo za gotovo prišel. Preveč ga vleče v očetovo domovino, ne, v njegovo domovino, da bi se lahko uprl temu klicu. Harmoniko pa naj le prinese s seboj. V domovini pa se bo naučil še mnogih domačih napevov.

vprašanja in odgovori

Staršem v domovini bi rad poslal čestitke po ljubljanski radijski postaji. Ne vem pa, ali naj pošljem čestitko na vaš naslov, ali kar na Radio. Tudi ne vem, koliko stane taka čestitka.

F. M., Nemčija

Čestitke in pozdrave za svoje sorodnike v domovini pošiljajte direktno na naslov: Radio-Televizija, Ljubljana, Tavčarjeva 17, oddelek za naročene oddaje. Besedilo čestitke in imena napišite čitljivo, da ne bo kakšne pomote, in navedite datum, kdaj naj bo čestitka objavljena. Priložite tudi pristojbino za objavo v višini 1.000 dinarjev.

Oddaje »Čestitamo in pozdravljamo« so na sporedu ob ponedeljkih ob 14.05, ob četrtnih in sobotah ob 14.55, ob nedeljah pa ob 9.05 in ob 12.05. Opozarjamo vas pa, da je treba naročiti čestitko nekaj tednov prej, da pride pravočasno na vrsto.

Oče, ki je nekdanj tudi živel v Belgiji, je zadnje čase stanoval v celjskem okraju. Zapustil mi je po smrti nekaj dediščine, za katero pa mi piše mačeha, naj bi jo prepustil njej. Čudno se mi zdi, da me ni sodišče nič obvestilo, kaj mi pripada. Prosim Vas, sporočite mi, kako bi prišel do svoje dediščine, ki bi jo rad porabil za to, da bi vsaj nekaj časa živel v svoji pravi domovini.

H. J., Belgija

V svojem pismu nam nič ne poveste, kdaj vam je umrl oče. Po smrti vsakega državljanja v razmeroma kratkem času razpišejo zapuščinsko razpravo, na katero so vabljeni vsi dediči. Zapuščina se razdeli na podlagi oporoke, če je napisana, sicer pa po zakonu o dedovanju med vse zakonite dediče. Verjetno na sodišču niso vedeli za vas ali jim ni bil znan vaš naslov, nihče pa jih na to ni opozoril. Zato vam priporočamo, da pišete na Okrajno sodišče v Celju in sporočite, da ste zakoniti dedič po umrlem očetu, pri čemer navedite njegov zadnji naslov in datum smrti. Kolikor se je zapuščinska razprava že vršila, zahtevajte, da se razpiše ponovno in se vam določi zakoniti delež. Brez vašega privoljenja se tega deleža ne sme nihče polastiti.

Če boste dedovali gotovino, jo boste lahko naložili pri Narodni banki v Celju ali v kakšnem drugem mestu pri nas, ter boste z njo razpolagali, kadar boste prišli v Slovenijo na počitnice. V januarski številki Rodne grude smo med vprašanji in odgovori pojasnili, kako lahko tuji državljani pri naših denarnih zavodih nalože dinarske vloge.

Zanima me, če je še čas, da bi podpisal ljudsko posojilo za obnovo Skopja. Posojilo bi vplačal v kanadskih dolarjih. Prosim, sporočite mi, ali to še lahko storim in kako.

J. C. Kanada

Rok za vpis posojila v tujih plačilnih sredstvih je bil z uredbo v Uradnem listu št. 4/1964 podaljšan do vključno 30. septembra 1964. Glede drugega boste našli pojasnilo v decembrski številki Rodne grude.

Na Švedskem želim ostati še tri leta, med tem pa bi se rad oženil s Slovenko. Ne morem se odločiti, ali bi se oženil tu na Švedskem, ali pa, kot mi nekateri svetujejo, »na daljavo«. Kaj menite, ali bi lahko moje dekle dobilo potni list in me prišlo obiskat? Ali se zdi tudi vam bolj enostavno, da se z njo oženim preko zastopnika?

A. Z., Švedska

Če se boste odločili, da bo vaša zaročenka prišla k vam na obisk in se bosta poročila na našem diplomatsko-konzularnem predstavništvu, potem si morata oba preskrbeti dokumente, ki so potrebni za poroko — izpisek iz rojstne matične knjige, samski list, državljski list in vi tudi potrdilo o odsluženju vojaškega roka. Vaša zaročenka se bo lahko pri tajništvu za notranje zadeve svoje občine izkazala z vašim pismom, da se želita poročiti, in po vsej verjetnosti ne bo ovir, da dobi potno dovoljenje. Če pa se bosta poročila na daljavo, naj se vaša zaročenka pozanima pri okrajnem ljudskem odboru, kamor spada, glede formalnosti in časa za vajino poroko.

Vprašam vas za nasvet zaradi moje zapuščine, ki bi jo rad zapustil svojemu bratu T. M. v O., ali je prosta carine ali ne? Zapustil bi mu obleke, perilo, radijski aparat, fotoaparat, daljnogled, motorno kolo in še razne druge reči.

E. T., Avstrija

Vaš brat, tj. dedič v Jugoslaviji, bo lahko pripeljal semkaj vse stvari, ki jih bo po vas podedoval, ne da bi mu bilo treba plačati carino. Moral si bo le poskrbeti potrdilo od občine, v kateri živite, da so predmeti res bili vaša last ter se izkazati z dokumentom o dedovanju. Dobro bi bilo, da napravite oporoko, dokler ste še pri moči. Če obstaja testament, potem je mnogo lažje urejevati zapuščinske zadeve tudi v domovini, še posebno pa v tujini. Testament vam napravi notar pred vašimi pričami.

LOUIS GACNIK IZ GARSONA V KANADI

Pošiljam letošnjo naročnino za **RODNO GRUDO** in en dolar za tiskovni sklad. Vaša revija mi je nepopisno všeč in vsaka številka me posebej razveseli. Vaš tisk je za izseljence izredno koristen, tako smo na tekočem o razmerah doma in med izseljenci. Všeč so mi tudi krasni fotografski motivi raznih krajev naše lepe domovine. Kadar mi misli poletijo v stari kraj, se zatečem k vašim vrsticam, ki so mi prava duševna hrana. Za vse to se vam najlepše zahvaljujem in vas lepo pozdravljam!

MARICA VODUSEK, STE. MARIE AUX. FRANCIJA

Zelo sem vam hvaležna, da ste mi poslali **RODNO GRUDO**. Sem namreč ljubiteljica knjig in tu je zelo težko dobiti slovensko knjigo. Zato mi je **RODNA GRUDA** zelo, zelo dobrodošla ter mi bo v razvedrilo v prostem času. Ostajam vaša naročnica in na veselo svidenje poleti.

FRANK LAVRIČ IZ TORONTA V KANADI

Sporočam vam svoj novi naslov in prosim, da mi **RODNO GRUDO** odslej pošiljate nanj, ker ne smem zamuditi niti ene številke. Koledar, ki sem ga prejel, je zelo lepo urejen in zelo zanimiv, bogat s slikovnim materialom naših dragih domačih krajev in novicami iz dela in napredka pri vas. Vaš tisk bi posebno priporočal novim izseljencem! Na koncu še lep pozdrav z željo, da še pridem v rojstni kraj. Vaš

STANE ZEMLJAK IZ MANNHEIMA-NECKARANA V NEMCIJI

Prejel sem revijo, ki ste mi jo poslali na vpogled in bil sem ves vzradoščen! Prav lepa hvala za tolikšno pozornost. Res toplo me je ganilo, da se na rojake v tujini spomni še kdo drug razen sorodnikov in znancev. Zares ste stkali preko izseljenskih matic lepo vez med domovino in rojaki v svetu. Z veseljem naročam **RODNO GRUDO** in prosim, da mi pošljete, če je le mogoče, vse zvezke letošnjega letnika. Skušal bom pridobiti še kakšnega novega naročnika.

ALBIN PLANINC IZ NEMCIJE

Stejem si v prijetno dolžnost, da se vam zahvalim za redno pošiljanje **RODNE GRUDE**. Revija je izborno urejevana, fotografije pa nam prinašajo košček po košček domovine. Lepo vas pozdravljam z iskreno željo, da preživite 1964. leto v zadovoljstvu, zdravju in plodonosnem delu za dobrobit izseljencev.

MIMI OMAHEN IZ ZDA

Z največjim veseljem sem prejel prelepi **SLOVENSKI KOLEDAR**. Knjiga je res bogato opremljena, branje je zanimivo, najlepše pa so fotografije. Ves srečen sem, ko prebiram novice iz Jugoslavije in ko pregledujem slike prelepe, nepozabne domovine, ki je vedno

Korenina iz Mežiške doline, naš dolgoletni zvesti zastopnik iz Creutzmalda, Moselle, Francija, Adolf Garber z družino. Starša sta lahko ponosna na tako postavne fante in dekleta. Čestitamo!

v mojih mislih. Rojen sem sicer v Avstriji, a ko mi je bilo pet let sem odšel v rojstni kraj svojih staršev, kjer sem postal zaveden Slovenec, kakor so bili oni. Zdaj spet živim v Avstriji, a bom še naprej ostal trden Slovenec, saj me je rodila slovenska mati in se po mojih žilah pretaka slovenska kri. Ob novem letu želim, da bi Izseljenska matica še naprej tako skrbela za nas in nam pošiljala svojo prelepo revijo in koledar — najbolj priljubljeno čtivo slovenskih rojakov v tujini.

ENGELBERT TURSAN IZ AVSTRIJE

Pošiljam vam naslov novega naročnika A. Miska, obenem pa sporočam, da bom koledar za leto 1964 kupila pri zastopniku Petru Berniku. Zdaj sem poravnala naročnino za oboje, revijo in koledar. Huda pa sem, ker ste pozabili objaviti, da sem leta 1957 darovala Matici za tiskovni sklad 10 dolarjev. Gre namreč za to da bi z dobrim primerom dala dober zgled.

MARY MESOJEDEC IZ ZDA

Pošiljam naročnino za **RODNO GRUDO**. Zelo sem zadovoljna v vašo revijo in pogostokrat mi solze zalijejo oči, ko gledam slike domačih hribov in dolin, ki jih tukaj tako pogrešamo!

OBLETNICA SMRTI

Družina Scheicher iz Ballarata, Avstralija, nam je sporočila, da je dne 11. februarja preteklo leto od smrti našega naročnika g. Adolfa Scheicherja, ki je podlegel dolgotrajni bolezni, star komaj 55 let. Pokojnikova soproga nam piše:

Ob prvi obletnici smrti nepozabnega soproga in očeta g. Adolfa Scheicherja se ga toplo in z bolečino spominjamo. Prav gotovo so tudi vsi ameriški rojaki, ki so ga poznali, ohranili lepo misel nanj.

Družina Scheicherjeva,
Avstralija

pišejo nam

8

9

Napisano po Ivanu Tavčarju

Ilustriral Ive Subic

VISOŠKA KRONIKA

ZGODOVINSKI ROMAN

8. Minevala so leta. Mati je kmalu umrla. Oče me je poslal v Loko, kjer sem se učil za kovača. Včasih je bilo hudo, a marsičesa sem se naučil. Tudi mesto in življenje v njem sem dodobra spoznal. Naučil sem se pisati in brati. Ko se je čas iztekel, je prišel oče pome in me odvedel pod domači krov. Bil sem srečen, da sem prišel nazaj v Visoko. Vzljubil sem ta kraj in vso njegovo okolico: gozdove, reko, senožeti, polja in vijugaste stezice. Spoznal sem, da je v mestu zanimivo, a lepo je le na deželi.

9. Nekega dne, ko mi je bilo šestindvajset let, sva z očetom sedla na trato za hišo. Bil je že star, zato je govoril počasi: »Človek ni sekira, ki jo nabrusiš, če se skrha, človek mora umreti... Posestvo Visoko mora ostati v tvojih rokah, ne smeš ga nikoli zapraviti ali zadolžiti. Najbolj pa se boj Tajčarjev. Prišli so iz nemških krajev in nam hočejo vzeti našo zemljo. Kdor z njimi ne laja, ga požro. Prav zato sem se odločil, da te oženim s tajčarsko hčerjo. Dogovoril sem se že z Jeremijo Wulffingom, bratom tvoje matere...«

8. Years passed. Mother died soon. Father sent me to Loka where he apprenticed me to a blacksmith. Sometimes it was hard, but I learned quite a lot. I also got to know the town and its life well. I learned to write and read. When the time of my apprenticeship had ended, father came to take me home. I was happy to be back at Visoko. I took to the place and its surroundings: its woods, the river, meadows, fields, and winding paths. I realized that town life could be interesting enough, but it was lovely only in the country.

9. One day, when I was 26 years old, father and I sat on the lawn behind the house. He was already old and spoke haltingly: »Man is not an axe you sharpen when it gets blunt, man must die... The estate Visoko shall remain in your hands, you must never let it slip or mortgage it. And fear German immigrants. They came from Germany and now they want to grab our land. You have to howl with them or be devoured. Therefore I have made up my mind to wed you to a girl of German origin. I have settled it with Jeremiah, Wulffing, your mothers' brother...«

8. Los años corrían. Poco tiempo después mi madre murió. Mi padre me mandó a Loka donde aprendí el oficio de herrero. A veces las pasé mal, pero aprendí muchas cosas. En ella asimismo conocí muy bien la ciudad y su vida. Aprendí a escribir y leer. Pasado un tiempo me vino a buscar mi padre y me volví al círculo familiar. Me sentí feliz al volver nuevamente a Visoko. Amaba este lugar y todos sus alrededores: bosques, río, pastizales, cultivos y caminitos retorcidos. Reconocí que, la ciudad es interesante, pero mas linda es la vida de campaña.

9. Cierta día, cuando contaba ya veintiséis años, estábamos sentados con mi padre en el césped detrás de la casa. El ya era viejo, por eso hablaba despacio: »El hombre no es como el hacha, la cual afilas cuando se raja, el hombre tiene que morir... La posesión de Visoko tiene que quedar en tus manos, no la debes de abandonar o adeudar nunca. Especialmente cuidate de los Tajčar. Vinieron desde regiones alemanas y nos quieren sacar nuestra tierra. Quien con ellos no ladra, lo tragan. Por esto mismo decidí casarte con la hija de los Tajčar. Ya he hablado con Jeremías Wulffing, el hermano de tu madre...«

8. Les années passaient. Ma mère mourut bientôt. Mon père m'envoya à Loka, où je fus apprenti forgeron. Parfois c'était dur, mais j'ai appris bien des choses. J'ai connu aussi à fond la ville et la vie de celle-ci. J'ai appris à lire et à écrire. Puis mon père est venu me chercher et m'a emmené chez nous. J'étais heureux de revenir à Visoko. J'ai pris en affection ce lieu et tous ses alentours: les bois, la rivière, les prés, les champs et les sentiers sinueux. J'ai reconnu que la ville est intéressante, mais que seule la campagne est belle.

9. Un jour, alors que j'avais vingt-six ans, je m'assis avec mon père sur la pelouse derrière la maison. Il était déjà âgé et il parlait lentement: «L'homme n'est pas une hache qu'on aiguise si elle s'é-mousse, l'homme doit mourir... La propriété de Visoko doit rester dans tes mains, tu ne dois jamais la dissiper ou t'endetter. Mais crains surtout les Tajčar. Ils sont venus de l'Allemagne et veulent nous prendre notre terre. Ils dévorent qui n'aboie pas avec eux. C'est pourquoi j'ai décidé de te marier avec une fille Tajčar. Je me suis déjà entendu avec Jérémie Wulffing, le frère de ta mère...»

8. Jahre verstrichen. Die Mutter starb bald. Der Vater schickte mich nach Loka zu einem Schmied in die Lehre. Manchmal ging es mir übel, ich erlernte jedoch gar vieles. Auch mit der Stadt und dem Leben darin machte ich mich vertraut. Ich wurde des Lesens und Schreibens kundig. Nachdem die Lehrzeit verstrichen war, holte mich der Vater ab und brachte mich unter des Vaters Dach.

9. Als ich sechszwanzig Jahre alt war, setzten wir uns eines Tages mit dem Vater auf den Anger hinter dem Haus. Der Vater war schon alt, deshalb sprach er langsam: »Der Mensch ist kein Beil, das sich schleifen läßt, wenn es schartig geworden; der Mensch muß sterben... Das Besitztum Visoko muß in deinen Händen bleiben, du darfst es nicht vertun oder dich verschulden. Fliehe vor allen ander jene, die zu der Familie Tajčar gehören. Sie kamen aus deutschen Landen hergezogen und wollen uns unser Land wegschnappen. Wer nicht mit ihnen bellt, der wird von ihnen verschlungen. Eben darum entschloß ich mich, dich mit eines Taitchers Tochter zu vermählen. Ich habe mit dem Bruder deiner Mutter, Jeremias Wulffing, schon eine Abmachung getroffen...«

10 11

10. S hlapcem Lukežem sva že naslednji dan odšla k Jeremiji. Prebival je onstran hribov v samotnem kraju. Med potjo sva srečala cigana, ki naju je zmerjal in govoril o nekakšni vojaški blagajni. Pri Jeremiji sem se najprej seznanil z domačo hčerko Margareto. Bila je ravno pri vodnjaku in mi je dala piti. Prišla sta tudi brata Marks in Othinrih, a nista bila nič kaj prijazna. Vse smo se potem le lepo domenili, med drugim tudi, da se na dan svetega Ahaca spet snidemo v Loki.

11. Večerilo se je že ko sva prišla domov. Hlapec Lukež je brž pripovedoval očetu o vsem, kar sva videla in doživela in kaj smo se pri Jeremiji domenili. Ni mu pa pozabil povedati tudi to, kaj je govoril cigan. Oče je prebledel in brž hitel zapirat vsa vrata. Imel je prav, kmalu, še zvečer so nenadoma prišli rokomavhi s tistim ciganom in zahtevali naj jim oče da nekakšno vojaško blagajno. Tudi streljali so se in hlapca Lukeža je zadela ciganova puščica, da je smrtno zadet omahnil...

10. The day after, I went with our right-hand man Lucas to Jeremiah's. Jeremiah was living in a lonely place beyond the mountains. On our way there, we met a gypsy who swore at us and muttered something of an army cashbox. The first I got to know at Jeremiah's was his daughter Margaret. She was just standing at the well and gave me water to drink. Her brothers Marks and Othinrih came, too, but were not especially friendly. Anyway we came to an agreement and appointed the day of St. Ahac for a meeting at Loka.

11. It was getting dark when we returned home. Lucas told father everything we had seen and experienced and about our agreement with Jeremiah. Neither did he omit to tell him about the gypsy and what he had said. Father turned pale and immediately hurried to lock up all the doors. He was right, for soon, in the same evening that gypsy man came with a group of tramps and demanded that father should give him a certain cashbox. It came to shooting and our helping man Lucas was hit by an arrow from the gypsy's bow. He fell mortally wounded...

10. Con el peón Lucas nos dirigimos al día siguiente a lo de Jeremías. Habitaba al otro lado de los cerros en un lugar solitario. Por el camino nos cruzamos con un gitano, quien nos amenazó y habló de un botín de guerra. En lo de Jeremías conocí ante todo a la hija de esa casa: Margarita. Estaba justamente al lado del pozo de agua y me dió de beber. Se acercaron también sus hermanos Marco y Othin, quienes no fueron nada amables. Después nos pusimos de acuerdo en todo, entre otras cosas también, que en el día de San Acacio nos encontraríamos nuevamente en Loka.

11. Ya anocheecía cuando volvimos a casa. Lucas, el peón, le contó enseguida a mi padre todo lo sucedido, lo que vimos y vivimos, y sobre lo que en lo de Jeremías nos pusimos de acuerdo. Tampoco olvidó de decirle, lo que había dicho el gitano. Mi padre palideció y apurado cerró rápidamente todas las puertas. Tenía razón, porque pronto allí anochecer llegaron unos ladrones con el gitano y pretendieron de mi padre un cierto botín de guerra. También se tirotearon y el peón Lucas fue herido por una flecha del gitano, cayendo mortalmente herido...

10. Dès le lendemain je suis allé avec le valet Lucas chez Jérémie. Il habitait au-delà des monts un lieu solitaire. En route nous avons rencontré un tzigane qui nous injuria et parla d'un certain coffre-fort militaire. Chez Jérémie je fis d'abord connaissance de sa fille Margareta. Elle était justement près du puits et elle me donna à boire. Ses frères, Marx et Othinrih, arrivèrent aussi, mais ils ne furent guère aimables. Puis nous convînmes quand même de tout, entre autre aussi que nous nous retrouverions à Loka le jour de la Saint-Ahac.

11. La nuit tombait déjà à notre retour. Le valet Lucas se hâta de raconter à mon père tout ce que nous avions vu et vécu et ce dont nous étions convenus chez Jérémie. Il n'oublia pas non plus de lui dire ce dont avait parlé le tzigane. Mon père blêmit et se hâta de fermer toutes les portes. Il avait raison; bientôt, le soir même des vagabonds arrivèrent soudain avec le tzigane, exigeant que mon père leur donnât un certain coffre-fort militaire. Ils tirèrent aussi et une flèche du tzigane toucha le valet Lucas qui s'affaissa, mortellement atteint...

10. Gleich am nächsten Tag machten wir uns mit dem Knecht Lukas auf den Weg zu Jeremias. In einem entlegenen Dorfe jenseits der Berge hielt er sich auf. Unterwegs begegneten wir einem Zigeuner, der uns mit Schimpfworten belegte und von einer Kriegskasse sprach. Bei Jeremias machte ich zuerst mit der Haustochter Margareta Bekanntschaft. Sie stand eben am Brunnen und reichte mir Wasser zum Trank. Auch ihre Brüder Marks und Othinrih kamen herbei, sie waren jedoch nicht besonders freundlich. Sodann wurde alles schön verabredet, unter anderem auch, daß wir uns am Achatius-Tag in Loka treffen.

11. Es war bereits Abend geworden, als wir nach Hause gelangten. Knecht Lukas berichtete dem Vater sofort von allem, was wir gesehen und erlebt und welche Abmachungen wir mit Jeremias getroffen hatten. Auch das vergaß er ihm nicht zu erzählen, was der Zigeuner gesprochen hatte. Der Vater erblaßte und eilte die Tür schließen. Er hatte recht, denn schon an demselben Abend erschienen unerwartet die Landstreicher mit jenem Zigeuner und forderten, Vater solle ihnen eine Kriegskasse ausliefern. Sie schossen gegeneinander und des Zigeuners Pfeil traf den Knecht Lukas, daß er tödlich verwundet niedersank.

DRUGA VAJA

SECOND LESSON

SEGUNDA LECCIÓN

Je to ulica? Da, to je ulica. Ne, to ni ulica.

Is this a street? Yes, it is a street. No, it is not a street.

¿Es esto una calle? Si, esto es una calle. Esto no es una calle.

Kaj je to? To je hiša.
To ni hiša. Je to hiša? Ne, to ni hiša.

What is this? It is a house. This is not a house. Is this a house? No, this is not a house.

¿Qué es esto? Esto es una casa. Esto no es una casa. ¿Es esto una casa? No, esto no es una casa.

To ni avto. Je to avto? Ne, to ni avto.

This is not a car. Is this a car? No, it is not a car.

Esto no es un automóvil. ¿Es esto un auto? No, esto no es un automóvil.

To je kreda. To je svinčnik.
To je papir. To je ravnilo.
To je knjiga. To je zvezek.
To je luč. To je stena. To je slika.

This is chalk. This is a pencil. This is paper. This is a ruler. This is a book. This is a notebook. This is a light. This is a wall. This is a picture.

Esto es una tiza. Esto es un lápiz. Esto es un papel. Esto es una regla. Esto es un libro. Esto es un cuaderno. Esto es una lámpara. Esto es una pared. Esto es un cuadro.

Je to papir ali zvezek?
To je zvezek.

Is this paper or a notebook?
This is a notebook.

¿Es esto un papel o un cuaderno?
Esto es un cuaderno.

Je to svinčnik?
Ne, to ni svinčnik, to je ravnilo.

Is this a pencil? No, this is not a pencil, this is a ruler.

¿Es esto un lápiz? No, esto no es un lápiz, esto es una regla.

Je to škatla ali kozarec?

Is this a box or a glass?

¿Es esto una caja o un vaso?

Je to peč?
Ne, to ni peč, ampak stena.

Is this a stove?
No, this is not a stove, but a wall.

¿Es esto una estufa?
No, esto no es una estufa, sino un muro.

Kaj je to? Je to obleka?
Ne, to ni obleka.

What is this? Is this a suit?
No, this is not a suit.

¿Qué es esto? ¿Es esto un vestido?
No, esto no es un vestido.

Je to srajca ali kravata?
Ne, to ni srajca, ampak kravata.

Is this a shirt or a tie?
No, this is not a shirt, but a tie.

¿Es esto una camisa o una corbata?
No, esto no es una camisa, sino una corbata.

6 7 8 9 10
šest sedem osem devet deset

6 7 8 9 10
six seven eight nine ten

6 7 8 9 10
seis siete ocho nueve diez

Slovnica

Grammar

Gramática

»Ne in »Ni« sta nikalnici. »Ne« odgovarja na vprašanje, ali uvaja nikalni stavek. »Ni« je pomožni glagol.

Nekateri samostalniki ženskega spola se končujejo na soglasnik: luč, peč,

»Ne« and »Ni« are negatives. »Ne« (nos) is used to answer a question or to introduce a negative statement, e.g. Je to avto? Ne. — Ne, nočem. »Ni« is an auxiliary verb, e.g. Ni prišel (he hasn't come); ni tukaj (he isn't here). Some feminine nouns end in consonants: luč (light), peč (stove)

»Ni« y »Ne« son formas negativas. »Ne« es la negación »no«. »Ni« es apócope entre la partícula »ne« y el verbo auxiliar »biti«. Por ejemplo: Ne, to ni avto. (No, esto no es un automóvil).

Algunos nombres de género femenino terminan en consonante como ser: luč, peč y otros.

Imenovalnik:

Nominative

Nominativo

Moški spol: deček, stol, papir
Ženski spol: obleka, ulica, peč
Srednji spol: ravnilo, pero, okno

Masculine: deček, stol, papir
Feminine: obleka, ulica, peč
Neuter: ravnilo, pero, okno

Género masculino: deček, stol, papir.
Género femenino: obleka, ulica, peč.
Género neutro: ravnilo, pero, okno.

Fraze:

Phrases

Frases

Oprostite!
Kako Vam je?
Hvala, dobro (slabo)!
Imam se dobro (slabo).

Excuse me; Sorry.
How are you?
Thanks, well (not well)!
I am quite well (not well)!

Perdóneme. Excúseme. Discúlpeme.
¿Cómo está Ud.? — ¿Qué tal?
Gracias, bien (o mal).
Me hallo . . . estoy . . . bien (o mal).

*Od kod
sma
doma...*

**VAVTA VAS OB KRKI
STRAŽA NA DOLENJSKEM**

foto: M. Kambič

ŠENTRUPERT NA DOLENJSKEM

foto: F. Močnik

POD SAVINJSKIMI ALPAMI — foto: Peršak, Celje